En gång dömd, alltid dömd?

En kvalitativ studie om stödet som tidigare dömda erbjuds samt hinder med återintegreringsprocessen

Michel Abdo
Stella Akay

Huvudområde: Socialt arbete
Nivå: Grundnivå
Högskolepoäng: 15 hp
Program: Socionomprogrammet
Kursnamn: Examensarbete inom socialt arbete
Kurskod: SAA056

Handledare: Mehrdad Darvishpour

Termin: HT 2023

Innehåll

1. **Inledning** ... 6
1.1 Bakgrund ... 6
1.2 Problemformulering ... 6
1.3 Syfte och frågeställning ... 7
1.4 Centrala begrepp ... 7
1.5 Bakgrund om myndigheterna och de civilrättsliga insatserna ... 8
2. Tidigare forskning ... 9
2.1 Omgivningens påverkan på återintegrering ... 9
2.2 Självförtroende och självinsikt: en viktig faktor? ... 10
2.3 Arbetslöshet och socioekonomisk svårighet ... 10
2.4 Belastningsregister: en barriär för återintegrering ... 11
2.5 Stigmatiseringens betydelse för återintegreringen ... 11
2.6 Sammanfattning och egenreflektion ... 12
3. Teoretisk referensram ... 12
3.1 Systemteori ... 13
3.2 Stigmatisering och stämplingsteori ... 14
4. Metod ... 16
4.1 Litteratursökning ... 16
4.2 Val av metod ... 16
4.3 Urval ... 17
4.4 Datainsamling och genomförande ... 17
4.5 Databearbetning, angreppssätt och analysmetod ... 18
4.6 Validitet och reliabilitet ... 19
4.7 Etiska frågor ... 20
5. Resultat och analys ... 20
5.1 Synen på insatser och dess påverkan ... 21
5.1.1 Olika insatser som erbjuds av myndigheter och civilsamhället ... 21
5.1.2 Effektiviteten av insatserna som erbjuds av myndigheter och civilsamhället ... 22
5.2 Betydande faktorer och begränsningar i återintegreringen ... 24
5.2.1 Bemötandets påverkan på återintegrering ... 24
5.2.2 Sysselsättningens effekt på återintegrering ... 26
5.2.3 Förutsättningar som minskar återfall i brott ... 26
5.3 Belastningsregistrets påverkan på återintegrering ... 27
6. Diskussion ... 29

6.1 Resultatdiskussion 29
6.2 Metoddiskussion 32
7. Slutsats 33

BILAGA A – INTERVJUGUIDE
BILAGA B – MISSIVBREV
BILAGA C - UPPSATSFÖRDELNING

En gång dömd, alltid dömd?
Författare: Michel Abdo, Stella Akay
Mälardalens universitet
Akademin för hälsa, vård och välfärd
Socionomprogrammet
Examensarbete inom socialt arbete, 15 högskolepoäng
Hösttermin 2023

Sammanfattning

Syftet med studien är att undersöka stödet som tidigare dömda erbjuds av myndigheter och civilsamhället samt vilka hinder som tillkommer med återintegreringsprocessen. Återintegrering innebär att individen återvänder till samhället efter ett avtjänat straff. Stödet som erbjuds samt de hinder som tillkommer under återintegrering har analyserats genom att dela upp resultatet av följande delar: Insatserna som erbjuds av både myndigheterna och civilsamhället, betydande faktorer och begränsningar samt belastningsregistret påverkan på återintegreringsprocessen. I denna studie utfördes fem semistrukturerade intervjuer med Kriminalvården, Krami, Kris och resursenheten ungdom och familj och dessa utgör basen för den aktuella studien. Utifrån studiens resultat uppmärksammas vikten av att skapa en god relation till den tidigare dömda snarare än att fokusera på insatsernas utbud. I resultatavsnittet inkorporerades tidigare forskning, systemteori och stigma. Detta eftersom tidigare forskning uppmärksammar vikten av en procosial omgivning då de som hade en sämre social krets var mer benägna att återfalla i brott.

I slutsatsen lyfts det upp vikten av ett gott bemötande och relation till den tidigare dömda samt att belastningsregistret är ett hinder för en lyckad återintegrering. En slutsats är att antalet insatser är inte faktorn till en framgångsrik återintegrering, utan det handlar om ett samspel och en god relation mellan individen och yrkesutövaren

Nyckelord: Återintegrering, bemötande, belastningsregister, insatser, stigma, systemteori

En gång dömd, alltid dömd?
Authors: Michel Abdo, Stella Akay,
Mälardalen University
School of Health, Care and Social Welfare
The Social Work Program
Thesis in Social Work,15 credits
Spring term 2023

Abstract

The ambition of this study is to examine the support that former convicts receive from authorities and civil society as well as the obstacles they face during their reintegration process. Reintegration implies that the individual returns to society after a served sentence. The offered support and the obstacles that former convicts face is analyzed by these following parts: The support that's offered by both authorities and civil society, the significant factors and the barriers as well as the crime records impact on the reintegration process. This study has conducted five semistructured interviews with Kriminalvården, Krami, Kris and Resursenheten ungdom and familj which forms the basis of this study. This study's result highlighted the importance of creating a valuable relationship with the former convict rather than focusing on the range of the interventions. The results chapter incorporates previous research, system theory and stigma. This is due to the fact that the previous research emphasizes the importance of a prosocial environment as those who had a poorer social circle were more likely to recidivist.

The conclusion emphasizes the importance of a valuable relationship and encounter with the former convict as well as the obstacles with reintegration due to the criminal record. A conclusion is that the quantity of the available support is not a factor to a successful reentry, rather, it is about an interaction and a valuable relationship between the individual and the professional. '

Keywords: Reintegration, interaction, criminal records, support, stigma, system theory.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

År 2020 frigavs 73 792 individer varav 17 925 återföll i brott, 17 procent av dessa var kvinnor och 26 procent män. Under året 2019 var det ungefär 31 procent av klienterna som återföll i brott efter antingen avslutad eller påbörjad fängelseverkställighet (Kriminalvården, u.å). Brå (2012) visar att män misstänks för brott i större utsträckning än kvinnor, detta gällande egendomsbrott och våldsbrott. Statistiken visar att de som påbörjade en fängelseverkställighet bestod av sju procent kvinnor och 93 procent män (Brå 2022). Brås (2012) studie visar att frigivningen i sig beskrivs vara en utmaning inte bara för tidigare dömda men också för samhället som ska erbjuda stöd. Tidigare dömda som vill påbörja ett nytt kapitel i sitt liv och lämna det kriminella bakom sig är i stort behov av stödinsatser. Kriminalvården har kartlagt och uppnått ett resultat som talar för att de flesta klienterna lider av komplexa sociala utmaningar. Dessa utmaningar inkluderar otillräcklig utbildning, bristande yrkeskvalifikationer, svag anslutning till arbetsmarknaden, ekonomiska svårigheter, skulder och instabil boendesituation. Det är viktigt att olika samhällsaktörer samverkar med varandra för att således kunna erbjuda professionellt och effektivt stöd för att förebygga återfall i brott. En enhetlig, högkvalitativ och ekonomiskt hållbar samhällsservice för tidigare dömda kan uppnås genom att etablera väldefinierade samverkansstrukturer som omfattas av både nationell, regional och lokal nivå. De organisationer som Kriminalvården samverkar med är Socialtjänsten, Hälso-och sjukvården, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (Brå, 2012).

1.2 Problemformulering

Detta fenomen har valts att undersöka i syfte att skapa en förståelse för stödet som erbjuds till tidigare dömda av både myndigheter och civilsamhället samt det hinder som kan förekomma under återintegreringsprocessen. Forskandet av detta fenomen är väsentligt av flera skäl. Primärt för att kunna kartlägga det stödet/insatsen som erbjuds som främjar en god återintegrering i samhället och minskar risken för återfall. Dessutom kan denna studie vara till hjälp för att få en insyn om effektiviteten av de olika insatserna och de stöd som erbjuds. Denna studie kan även vara av vikt för att kunna adressera de brister som finns i de insatser som erbjuds. Det är väsentligt att undersöka de insatser och stöd som samhället erbjuder tidigare dömda. Brå (2012) nämner hur tidigare dömda stöter på hinder i sin återintegrering, exempelvis sociala utmaningar. Personer som är i processen av återintegrering är i behov av samhälleligt stöd då det är en omväxling att komma ut på fri fot. Således krävs det att samhället har en optimal förståelse över hur de tidigare dömda upplever sin återintegrering och får kunskap i de hinder som uppdagas i denna process. I och med att återfall av brott ännu är ett komplext ämne är det av vikt att forska vidare i ämnet och effektivisera det samhälleliga stödet samt utveckla strategier för en optimal återintegrering. Studier kring ämnet är av relevans för socialt arbete eftersom det kan belysa problematiken, möjligheterna och olika utmaningar som tidigare dömda bemöter i återintegreringsprocessen. Studien kan bidra till en djupare förståelse för återintegringsprocessen och ger insyn i, enligt personalen hur de tidigare dömda upplever deras återgång. I denna studie har författarna valt att intervjua diverse myndigheter bestående av kriminalvården, resursenheten ungdom och familj, Krami samt Kris som är en organisation grundad av civilsamhället. Dessa myndigheter och organisationer valdes ut, främst för att dessa var tillgängliga men också för att dessa parter arbetar med det

fenomenet som undersöks i denna aktuella studie. Därmed ansåg dessa parter vara mest lämpliga för att kunna besvara syftet och frågeställningarna för studien.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka stödet som tidigare dömda erbjuds av Kriminalvården, Krami, Resursenheten ungdom och familj och Kris och de hinder som tillkommer under återintegreringsprocessen.

1. Vilka samhälleliga insatser erbjuds för tidigare dömda och hur ser yrkesutövare på dessa insatser.
2. Vilka faktorer anser myndigheterna och civilsamhället är betydande för en framgångsrik återintegrering och vilka barriärer anser dem finnas?
3. Hur påverkar belastningsregistret tidigare dömdas återintegrering i samhället?

1.4 Centrala begrepp

Återintegrering

Begreppet återintegrering hänger samman med att minska riskerna för återfall i brott. Kriminalvården (2018) använder sig av begreppet återanpassning istället för återintegrering. Återanpassning innebär att stödja den tidigare dömda att begå brott och återuppbygga ett bättre liv utanför fängelset. Kriminalvården (2006) beskriver att målet med deras arbete är att förebygga brott, bekämpa missbruk samt planera inför frigivningen. Arbetet med att bekämpa kriminalitet och missbruk sker genom att erbjuda utbildningsmöjligheter, arbetspraktik, behandlingsprogram samt samtal för att bearbeta tidigare dömdas tankemönster. Uppnåendet av ett bättre liv utanför fängelset sker enligt kriminalvården genom att återintegrera den tidigare dömda i samhället. Återintegrering handlar därmed om att få den tidigare dömda att anpassa sig till samhällets normer och regler. En gynnsam återanpassning kan uppnås genom att avstå från att begå brott samt användningen av substanser. En sysselsättning är därmed en betydande faktor för att hålla sig till den lagliga arbetsmarknaden. Enligt Elias och Scotson (2008) handlar återanpassning om att föra tidigare dömda till det normala samhället. Individer som inte följer samhällets normer och regler kan ses som avvikande och hamna i ett utanförskap. Det är därför viktigt att följa de existerande normer som finns samt anpassa sina handlingar för att få en lyckad återanpassning i samhället.

Belastningsregister

Ett register som innehåller information om individens brottshistorik samt vilken påföljd individen har fått beroende på brott. Informationen som framkommer i belastningsregistret är sekretessbelagd och gallras efter en period, detta beroende på vilket brott som har begåtts. Gallringen utgör hur länge ett belastningsregister kvarstår innan den makuleras. Påföljden av brottet framgår i registret oavsett om straffet underrättats genom böter, dom eller ett strafföreläggande. Belastningsregistret är personligt och kan under vissa omständigheter begäras ut av specifika myndigheter, exempelvis arbetsgivare för att ta del av den information som framkommer (Ekobrottsmyndigheten, u.å.)

Bemötande

Ett gott bemötande uppnås genom att ställa klienten i centrum och ha respekt för deras integritet och självbestämmande. Ett gott bemötande omfattar samtalets genomförande och hur saker och ting kommuniceras till den respektive, hur detta mottas, artighet, vänlighet, hjälpsamhet och synen på människan (Nationella vård- och insatsprogram, u.å).

Återfall i brott

Begreppet återfall i brott avser en individ som tidigare har avtjänat ett fängelsestraff och blivit frigiven men som sedan återigen begår en kriminell handling och blir dömd till ett ytterligare fängelsestraff. Ett återfall anses ske när individen har begått det nya brottet samt fått en dom gällande det brottet inom tre år. Detta gäller från efter den fullbordade fängelseverkställigheten alternativt under en påbörjad verkställighet hos frivården för tidigare begångna brottet. Individen anses därmed ha återfallit i brott när domen har fått träda i kraft eller när individen har inlett sin verkställighet hos Kriminalvården. (Kriminalvården, 2023)

1.5 Bakgrund om myndigheterna och de civilrättsliga insatserna

De myndigheter som har valts ut att intervjuas inför denna aktuella studie är bland andra Kriminalvården, Krami och resursenheten ungdom och familj. Utöver dessa myndigheter har även KRIS intervjuats, som är en ideell organisation grundad av civilsamhället. Kriminalvården är en myndighet som samarbetar med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Sveriges domstolar. Kriminalvården har hand om häkten, anstalter och frivården. Kriminalvårdens beskriver att deras två största huvuduppgifter är att verkställa straff och minska återfall i brott. I denna studie har det valts att intervjua tidigare kriminalvårdare som arbetade inom frivården. Inom frivården får personalen ansvara för att de dömda ska få olika behandlingar samt stödja dem i återintegreringen till samhället genom att erbjuda stör och utföra personutredningar (Kriminalvården, u.å). Krami är en myndighet som grundar sig på ett samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Kriminalvården och aktuell kommun. Kramis insatser är riktade mot individer som är 18 år och äldre. Krami arbetar med människor som i det stadiet att förändra sin livssituation och lämna det kriminella livet eller missbruket. Kramis arbetsuppgift är att vara behjälplig och stödja individen med att hitta ett arbete, behålla arbete och inte återfalla brott. Detta genomförs genom en vägledningskurs som fokuserar på olika strategier samt sociala färdigheter som är viktiga att ha med sig alternativt kunna både i samhället och arbetsmarknaden. Krami erbjuder även en kortare praktik som möjligtvis kan leda till en anställning (Krami, u.å). Resursenheten ungdom och familj är en myndighet som arbetar utifrån funktionell familjeterapi (FFT) samt behandlar unga lagöverträdare. Målgruppen för dessa är familjer med barn mellan åldrarna 11–18 som har ett normbrytande beteende, begår kriminella gärningar eller missbrukar. FFT grundas på bland annat systemteori och utgör en grund för deras arbete (Socialstyrelsen, 2019). Kris är en verksamhet som består av före detta kriminella och missbrukare som hjälper tidigare dömda att ändra sin livssituation och inte återfalla i brott. Detta genomförs genom att verksamheten erbjuder individ- och gruppsamtal och ett nytt hälsosamt nätverk. Kris utför även en så kallad muckhämtning som innebär att men medarbetare på Kris möter den tidigare dömda när den friges och hjälper denne att inte återgå till gamla vanor (Kris, u.å).

2. Tidigare forskning

2.1 Omgivningens påverkan på återintegrering

Flertalet tidigare dömda har upplevt svårigheter med att återintegrera och anpassa sig till livet utanför fängelset. Väsentliga faktorer till en lyckad återintegrering i samhället har påvisats grunda sig på familj och vänner. Familjerelationer har konstaterats hämma användningen av substanser samt återfall i brottslighet (Adorjan & Chui, 2014; Armstrong, m.fl. 2010). Individer med familj har uttryckt en obligation att stödja hushållet och vara goda exempel till sina barn. Vidare har individer, med anledning av sina trygga relationer, nämnt att de inte känner behovet av att återfalla i tidigare beteendemönster. Familj och vänner har fått individen att tänka till på valen som görs i livet och vart fokuset bör ligga. Således blev barn en bidragande faktor till att avstå/hämma återfall för tidigare dömda män. Män som hade kontakt med sina barn efter deras frigivning var mindre benägna att återarresteras inom de närmsta två åren än män som inte träffat sina barn efter frigivning. För föräldrar har barn motiverat dem till att efter sin frigivning vara goda förebilder (Adorjan & Chui, 2014; Bakken, m.fl. 2013).

Familj och vänner har även påvisats arbeta med motivationen och självinsikten för att avstå brottsliga handlingar. Vidare har familjen bildat en inre rädsla inom individen i den bemärkelsen att den tidigare dömda väljer att avstå från exempelvis substanser i rädsla om att potentiellt förlora och svika sina familjemedlemmar. Sociala relationer är även av vikt då individer motiveras och anpassar sig till varandra. Genom att umgås med familj och vänner blir individen exponerad för olika utmaningar samtidigt som beteenden och attityder förstärks. Om ens familj och vänner inte exponerar sig för normbrytande beteenden i form av kriminella handlingar är det sannolikt att den tidigare dömda håller sig undan och vice versa. Genom att utveckla sunda relationer och band främjar det individens möjlighet till förändring. Dessa band fungerar som en ankare till att motstå frestelse till att återfalla och Fitzgerald, 2016). I studien (Armstrong, m.fl., 2010) avseende sociala relationer och familjerelationer framgick det inga variabler som tydde på att det fanns någon korrelation mellan att vara gift, ha barn och vara nära sina föräldrar i relation till att klara av återintegreringen. Däremot framgick det av genomförda intervjuer att respondenterna uttryckte vikten av familj och vänner i processen till en lyckad återintegrering. Däremot återgå till tidigare beteenden. Även om banden mellan den tidigare dömda och familjen inte var optimal, fanns det hopp och motivation till att återfå och bygga en relation med dem (Adorjan & Chui, 2014; Armstrong, m.fl. 2010).

Vänner var en signifikant faktor till en lyckad återintegrering. Gemensamt för det som inte lyckades återintegrera sig efter sin frigivning var att de hade sämre social krets vilket resulterade i ensamhet. Således ledde detta till att de var mer benägna att begå brott igen. Strukturerade aktiviteter och umgänge med sitt sociala nätverk och familj är väsentligt då detta anses underlätta frestelsen till att vilja återfalla i brott (Armstrong m.fl. 2010). Dock har tidigare dömda haft tufft med att återfå kontakt med sin familj och vänner (Cherney & Fitzgerald, 2016). I studien (Armstrong, m.fl., 2010) avseende sociala relationer och familjerelationer framgick det inga variabler som tydde på att det fanns någon korrelation mellan att vara gift, ha barn och vara nära sina föräldrar i relation till att klara av återintegreringen. Däremot framgick det av genomförda intervjuer att respondenterna uttryckte vikten av familj och vänner i processen till en lyckad återintegrering. Däremot framgick det vid en undersökning kring substanser och relationer att tidigare dömda

exponerade sig för dessa. Syftet var att undgå stressen som medföljer vid misslyckande av att få jobb samt gömma sig från kaotiska familjerelationer (Adorjan & Chui, 2014)

2.2 Självförtroende och självinsikt: en viktig faktor?

En väsentlig aspekt som uppdagades var vikten av egen vilja och självinsikt. Detta fick individerna att bryta cykeln av att arresteras. Det kan handla om diverse uppenbarelser under återintegreringsprocessen. Brotzman (m.fl. 2017) nämner hur frigivna individer, upplever återintegreringsprocessen efter att ha avtjänat sitt straff i fängelse. Processen fick de tidigare dömda att få en stark insikt av verkligheten, ens egen identitet och livsstil. Att bryta sitt beteende och hämma återfall är komplext. Bahr m.fl. (2012) nämner att en del av att lyckas med återintegreringen i samhället handlar om ens egna förmåga, självinsikt och självförtroende till att lyckas bryta det gamla mönstret. Om individen inte har självförtroende i att klara av att exempelvis motstå substanser och andra frestelser från sitt tidigare liv kan det resultera i ett återfall. Därmed är det viktigt med motivation och en god omgivning med prosociala värderingar för att ta sig igenom faserna inom återintegreringsprocessen. Motivation har däremot även diskuterats utifrån att den är effektlös om ens omgivning inte är stödjande i processen. Majoriteten av de tidigare dömda som inte klarade av processen att återintegrera visade att faktorn grundade sig på bristfällig motivation och en svag känsla av självförtroende i sin egen förmåga att inte återfalla. Detta i kontrast med de framgångsrika individerna som påpekade att motivationen och självförtroendet var en grundpelare till att inte frestas till att återgå till exempelvis substanser och tidigare normbrytande beteenden. Ytterligare en gemensam faktor bland de individer som återfall i brott var att de inte kunde stå emot frestelsen och inte hade självförtroende nog till att neka tjänster från gamla vänner när de tog kontakt (Bahr m.fl. 2012).

2.3 Arbetslöshet och socioekonomisk svårighet

Arbete har visat sig korrelera med en framgångsrik frigivning. Ett heltidsjobb ger individen möjlighet till att ha en fast lön, en säker ekonomi och en sund sysselsättning. Ett arbete lämnar även färre möjligheter till att riskera att hamna i fel kretsar då individen är upptagen till majoriteten av dagarna. Att arbeta leder även till goda möjligheter att skapa nya vänskapsrelationer då individen omringas av sina kollegor dagligen. Vidare anses ett heltidsarbete vara mest effektivt i hämmandet av återfall då det blir en positiv omställning i vardagen i form av dagsrutiner. Individen får lära sig dagsrutiner i form av att laga mat och få regelbunden sömn. I och med att en frigivning blir en stor omväxling för individen i samhället har det argumenterats för att ett arbete, specifikt heltidsjobb, underlättar anpassningen till livet utanför fängelse (Armstrong, m.fl. 2010). Problematiken uppstår dock när tidigare dömda ska söka sig till olika arbeten. De tidigare dömda finner det tufft att hitta en arbetsgivare som vill ta emot en tidigare dömd, dels på grund av sin kriminella bakgrund, dels på grund av bristen på arbetslivserfarenhet (Cherney & Fitzgerald, 2016; Pogrebin m.fl. 2014). Detta påpekar även Bahr m.fl. (2012) som uppger att anställda minimerar risken för återfall kontra arbetslösa. Vidare lyfts fram att en anställning ökar möjligheterna till en prosocial omgivning och gör individen mer beroende av lön. Frestelsen att delta och/eller begå brott begränsas i rädsla om att förlora jobbet och lönen. Detta på grund av att individen möjligtvis känner sig trygg på sitt jobb och kan se sig själv arbeta där en längre period. Vidare kan det handla om att personen i fråga är i behov av lön på grund av att denne har en familj som behöver finansieras för eller att arbetet generellt sätt är avgörande för individen i

sin återintegreringsprocess. Trots att en anställning har sina fördelar är det inte tillräckligt för en optimal återintegrering (Bahr m.fl., 2012). Pogrebin m.fl. (2014) belyser att det tillkommer ytterligare kostnader som tidigare dömda är skyldiga att bekosta relaterade till frigivningen i form av drogtester, olika sorters behandling, domstolsavgifter, återbetalningskrav med mera. Dessa kostnader tillsammans med hyresavgift leder till att de tidigare dömda lämnas med för lite pengar att klara sig med vilket kan resultera i negativa konsekvenser.

2.4 Belastningsregister: en barriär för återintegrering

En del av begränsningarna som tidigare dömda individer bemöter i samhället i USA har sin grund i belastningsregistrets tillgänglighet och offentlighet (Adams m.fl. 2016). Förr var det polismyndigheten som hade åtkomst till belastningsregistret vilket inte orsakade begränsningar i samma utsträckning då den numera är tillgänglig via sökningar på internet (Burton m.fl. 2020). Konsekvenserna av ett belastningsregister betraktas som ett civilrättsligt dödsfall (Adams m.fl. 2016). Individer begränsas genom att inte ha rösträtt, tjänstgöra i en domstol, erhålla studielån, tillgång till subventionerade bostäder, tjänstgöra inom militären, äga ett vapen samt övriga samhälleliga förmåner som erbjuds (Adams m.fl. 2016; Burton m.fl. 2020). Som tidigare nämnts bemöter tidigare dömda svårigheter med att införskaffa sig ett arbete vilket har rötter i belastningsregistret offentlighet. Adams m.fl. (2016) uppger att 60 procent av arbetsgivare är motvilliga att anställa tidigare dömda på grund av deras förflutna. Flertalet tidigare dömda har lyft fördelar med att rensa belastningsregistret då det möjliggör och underlättar återintegreringen samt konsekvenserna som medföljer av det. Individerna ser det som en möjlighet att bli dömda på deras meriter och inte deras förflutna (Adams m.fl. 2016). Däremot har tidigare dömda uttryckt, med en andel på 73,1 procent, att rensning av belastningsregister bör värderas utifrån brottets natur. Fortsättningsvis nämner tidigare dömda att det enda brottet som inte bör tillåtas att rensas är sexualbrott gentemot minderåriga (Burton m.fl. 2020).

2.5 Stigmatiseringens betydelse för återintegreringen

Utöver begränsningarna som tidigare dömda bemöter i samhället är stigma något som präglar individen efter frigivning. Stigmatiseringen som är förknippad med ett belastningsregister är ett viktigt hinder för tidigare dömda som exempelvis söker arbete. Att undkomma stigmatiseringen och dess negativa konsekvenser tvingar de tidigare dömda att utveckla strategier för stigmatisering. Detta kan leda till en psykisk och emotionell överbelastning. Tidigare dömda kände att de, på grund av sin bakgrund, behövde exkludera vissa arbeten på grund av stigman de kände över sitt förflutna. Vid sökandet av arbete kunde individerna luta sig mer åt lågklassade arbeten med förklaringen att det sågs som en strategi. Detta då dessa arbeten inte hade lika höga krav på individen samt krav på ett blankt belastningsregister. De tidigare dömda utvecklade strategier för att överlämna information till arbetsgivare. Vissa påstod att det inte fanns en mening bakom att avslöja sin bakgrund, utan ansåg att det enbart äventyrade deras möjlighet till anställning. Däremot påstod andra att de enbart avslöjar sin bakgrund vid förfrågningar eller om det kom på tals, exempelvis vid kontroll av brottslig bakgrund (Cherney & Fitzgerald, 2016). Att bli nekad upprepade gånger kan skapa stigmatisering som resulterar i diskrimering, en negativ självuppfattning/självkänsla och återfall i brott (Pogrebin m.fl. 2014; Buck m.fl. 2022).

Utöver aspekten kring arbete och belastningsregister upplever tidigare dömda även stigma i det vardagliga livet. När en person frigivs skapas en bild av denne som grundar sig på deras

bakgrund och opålitlighet. Denna syn förstärks när en individ är i processen att återintegrera i form av att denne möjligtvis inte är medveten om aktuella sociala normer, bristande förmåga i relation till privata såväl som arbetslivet. I stället för att bygga upp ett nytt liv med prosociala och icke-kriminella individer, utmynnar deras upplevelse av återintegrationen i en uppgivenhet samt ett utanförskap. När de tidigare dömda inte känner sig accepterade kan konsekvensen av detta vara att individerna hamnar i ett instabilt tillstånd emotionellt som således kan stå till grund för återfall. Stigmatiseringen som de tidigare dömda upplever hämmar deras progression till att återintegrera i samhället. De får uppfattningen om att de inte förtjänar en plats i samhället (Buck m.fl. 2022).

2.6 Sammanfattning och egenreflektion

De utvalda studierna har uppmärksammat olika riskfaktorer som kan resultera i återfall av tidigare dömda form av arbete, ekonomi och omgivning samt hur dessa faktorer även kan arbeta proaktivt. Den tidigare forskningen som har presenterats i denna studie har genomförts internationellt, detta på grund av att svenska studier kring detta fenomen i Sverige var svåra att hitta. En komparativ kvalitativ studie i Sverige med andra länder visar skilda förutsättningar i samhället och dess betydelse för återintegrering. Dessa studier har utförts internationellt, således är en kvalitativ studie av relevans i Sverige för att kunna undersöka hur det ser ut i Sverige kontra andra länder. Intervjuerna står som underlag för att kunna studera hur återintegreringen i samhället ser ut för tidigare dömda i Sverige, vilka svårigheter bosatta personer i Sverige stöter på samt om informationen från tidigare forskning överensstämmer med återintegreringen i Sverige. De utvalda studierna är utgivna mellan årtal 2010 till och med 2022. Även fast vissa studier genomfördes 12 år efter varandra har de framfört liknande åsikter med återintegreringsprocessen, vilket är att belastningsregistret, ens omgivning och sysselsättning påverkar processen. Därför anser vi att ämnet är lika aktuellt för forskning och lika relevant idag för socialt arbete. Däremot har de utvalda studierna belyst återintegreringsprocessen genom att intervjua tidigare dömda. Denna studie fokuserar dock på att undersöka yrkesutövares upplevelser av återintegreringsprocessen och vad de anser om det stöd och hinder som uppstår.

3. Teoretisk referensram

Stigma och systemteori har valts ut som teoretisk referensram eftersom det underlättar förståelsen av hur tidigare dömdas återintegrering i samhället kan upplevas av flera skäl. Vi har valt två teorier, den ena utifrån ett makroperspektiv och den andra utifrån ett mikroperspektiv i syftet att både belysa vissa strukturella förutsättningar samt samspelet mellan individen och omgivningen och dess betydelse för ämnet som studeras. Stigma som teori kommer att användas för att analysera individens mikrosystem samt förstå hur tidigare dömda stigmatiseras. Denna teori kommer även att användas för att utforska och analysera den sociala processen där personer som tidigare har varit dömda blir stämplade och marginaliserade av samhället. Systemteorin däremot kommer att användas utifrån ett makroperspektiv för att analysera hur tidigare dömda påverkas inom olika samhällssystem. Studien kommer att belysa de komplexa sambanden och interaktionerna mellan olika samhällssystem och hur dessa påverkar de tidigare dömdas möjligheter till återintegrering i samhället.

3.1 Systemteori

Idéerna inom systeminriktad och ekologisk praktik är att sammanföra interpersonella insatser för individer som har andra åtgärder och involverar familj, omgivningen och sociala myndigheter. Syftet är att integrera individernas personliga och sociala faktorer för att underlätta hanteringen av den sociala omgivningen, reaktioner och uppnå ett välbalanserat liv (Payne, 2016). Bronfenbrenners (1979) ekologiska utvecklingsmodell uppmärksammar samspelet mellan individen, dennes omgivning och den kulturella aspekten. Modellen riktar in sig på de olika systemen som interagerar med varandra. Bronfenbrenner (1979) menar på att individen kontinuerligt är i kontakt med olika ekologiska miljöer i sin omgivning och påverkas av dem. Systemteori sammanför sociala interventioner och individuella stödinsatser. Det som systemteori strävar efter är att erbjuda sociala reformer och psykologiska praktikmodeller, dock handlar det främst om att bevara samhällsläget än att driva fram radikala sociala förändringar. Systemteori möjliggör förklaringar som tar hänsyn till flera faktorer, dock kan detta även leda till en komplexitet i att få konkret vägledning när det gäller att välja interventionsnivå (Payne, 2016).

Systemteori gynnar socialt arbete på det sättet att den integrerar både sociala och psykologiska aspekter i människors liv. Den systeminriktade tankesättet visar hur olika system upprätthåller, förnyar och anpassar sig, än att överväga möjliga, önskvärda eller oundvikliga förändringar i dessa system. Den komplexitet som upplevs av systemteorin består av stora adaptiva system som sedan består av mindre subsystem. Trots den kaotiska upplevelsen av komplexiteten möjliggör de mönster som analyseras en större förståelse för deras funktion. Den energi som skapas av interventioner i stabila system öppnar upp för nya beteenden och möjligheter till förändring. Anpassning är ett begrepp som används inom den ekologiska systemteorin och belyser en utmaning av den begränsade användningen av systemteori inom socialt arbete. Riskerna är bland annat en överdriven anpassning som kan vara problematiskt och att det är viktigt att överväga om situationen är rättvis (Payne, 2016).

Den ekologiska modellen beskriver olika strukturer. Dessa strukturer består av mikro-, meso-, exo-, och makrosystemet, där mikrosystemet är det innersta och makrosystemet är den yttersta nivån. Bronfenbrenner (1979) förklarar att individen står längst in i strukturerna i sin närmiljö som består av exempelvis platser som ett hem, lekplatser och skola, alltså där interaktionen med människor är lättillgänglig. Mikrosystemet utgör ett strukturmönster av aktiviteter, roller och mellanmänskliga relationer som den utvecklande individen erfarar, i en särskild miljö med unika fysiska och materiella attribut. Mesosystemet består av olika mikrosystem. Mesosystemet fokuserar till skillnad från mikrosystemet på två eller flera miljöer som individen ingår i, i stället för att inspektera varje miljö för sig. De relationer som finns eller skapas i olika miljöer som exempelvis relationen mellan skola och hemmet har en påverkan på individens utveckling. Exosystemet består av de miljöer som individen inte deltar i, exempelvis föräldrarnas arbetsplats och syskonens klass. Dessa två miljöer har en påverkan på individen. Individen kan även initiera handlingar inom dennes mikrosystem som leder till följder i exosystemet. Makrosystemet representerar samhället som inkluderar kulturer och subkulturer som kan variera men som i sig är uppbyggda på samma vis som mikro-, meso och exosystemet. Varje samhälle har värderingar, förhållanden, kulturer och subkulturer som har en påverkan på individens alla nivåer i systemet. De förhållandena och värderingarna som finns i ett samhälle formas utifrån etik, ekonomi och ideologier och har en påverkan på individen direkt eller indirekt. Förståelsen av den mänskliga utvecklingen skapas inte av att endast studera relationen mellan två individer. Det som också bör

uppmärksammas är individens interaktion inom flera av sina närmiljöer. Dessa miljöer består av både de som har en direkt påverkan på individen och de som ligger utanför den omedelbara situationen. Den mänskliga utvecklingen kan förstås därmed genom att djupdyka i alla nivåer i systemet, inklusive mikro-, meso-, exo- och makrosystemet och hur de samverkar med varandra (Bronfenbrenner, 1979).

Enligt Bronfenbrenner (1979) kan systemteori vara till hjälp för att kunna förstå hur olika delar i ett system är sammankopplade och påverkar varandra. Systemteori utgör en viktig del av denna studie på det sättet att den underlättar förståelsen av den interaktion som sker mellan tidigare dömda och myndigheters engagemang. Teorin kan även användas för att på ett strategiskt sätt utse vilka resurser som kan användas för en gynnsam återintegrering i samhället för tidigare dömda. Tillämpningen av systemteori kan bidra till att betrakta tidigare dömda som en del av en samhällelig struktur. Det underlättar förståelsen av hur tidigare dömda interaktioner påverkas och hur det i sin tur påverkar olika aspekter av samhället som exempelvis sociala, ekonomiska och kulturella faktorer. Den strategin som används inom systemteori tillåter en inriktning som inte endast fokuserar på individnivån men även på systemnivå för att underlätta situationen för tidigare dömda. Systemteori möjliggör att resurserna används på ett effektivt sätt och förstärkande för resterande system och inte endast för individens support. Systemteori handlar även om att uppmärksamma de faktorer som kan bidra till återfall i brottslighet. Det handlar därmed om att kartlägga samt förebygga de riskfaktorer som finns i systemet samtidigt som skyddsfaktorerna stärks för att stödja den tidigare dömdas återintegrering. Systemteorin erbjuder därmed en djupare syn på de tidigare dömdas situation (Bronfenbrenner, 1979).

3.2 Stigmatisering och stämplingsteori

Goffman (2012) menar att en individ som är närvarande kan ha en egenskap som är olik resterande individer i samma kategori som hen placeras i. Denna egenskap kan betraktas som något mindre önskvärt. Detta kan i sig leda till att individens status minskar i andra människors medvetande från att vara en fullständig och vanlig människa till att bli utstött och stämplad. Detta kallas för stigma, speciellt när den negativa effekten expanderas. Stämplande kan inkludera termer som oförmåga och oduglighet som innebär en skillnad mellan hur personen ses visuellt och hur de faktiskt är i verkligheten. Det är därför viktigt att ha i åtanke att det kan finnas skillnad mellan den förställda och faktiska bilden av en individ. Detta kan ske när individen omklassificeras från en förväntningskategori till en annan. Det kan också vara när bedömningen av en person ändras i en positiv riktning. Vissa oönskade egenskaper behöver inte ha en negativ påverkan utan det är just de som inte stämmer överens med de förväntningarna som ställs för hur en person i en viss kategori bör vara (Goffman, 2012).

Termen stigma används för att beskriva en egenskap som är diskrediterad. Detta begrepp kan förstås genom ett språk som fokuserar på relationer snarare än egenskaper. En egenskap som anses vara ett stigma för en viss grupp kan samtidigt förstärka tillhörigheten i en annan grupp. Detta innebär att en egenskap inte direkt behöver vara negativ eller positiv i sig. Stigma består av den speciella relationen mellan en egenskap och ett förväntat mönster. Det finns tre typer av stigma. Den första typen består av kroppsliga avvikelser eller missbildningar av olika slag. Den andra typen är kopplad till personlighetsdrag som uppfattas som svagheter, överdrivet, kontrollerande eller onormala beteendemönster. Detta kan även inkludera oärlighet, psykiska störningar, självmordsförsök och fängelsestraff.

Slutligen finns det tribala stigman som förknippas med ras, nationalitet och religion. Dessa olika typer av stigman kan föras till andra generationer samt påverka alla familjemedlemmar. Dessa olika typer av stigman har gemensamma sociologiska kännetecken. Exempelvis en individ som vanligtvis skulle bli accepterad i det vanliga sociala sammanhanget har en egenskap som inte kan bortses ifrån. Detta leder i sig till att människor lämnar och ignorerar individer med en sådan egenskap som hade kunnat känna samhörighet genom andra egenskaper. Detta innebär att en sådan individ bär på stigma och en egenskap inte är önskvärt från de förväntningarna som finns. Attityderna och åtgärder som framhävs i bemötande med någon som har stigma är välkända. Dessa reaktioner är faktiskt det som sociala insatser försöker förbättra. Det är ofta personer som har ett stigma som uppfattas som inhumana. Detta synsätt kan leda till omedvetna former av diskriminerande åtgärder samt minskar dessa personers möjligheter i livet. Det skapas en uppfattning om stigmatisering som förklarar dessa personers underordnade position som sedan övertygar andra om den faran som dessa individer utgör. Det är förekommande att vissa attribuerar brister till en person baserat på en brist samtidigt som vissa önskvärda men fördömda egenskaper tillskrivs (Goffman, 2012).

När det finns en stor skillnad mellan hur en person ser ut och vem de egentligen är, kan det göra det svårt för personen att passa in bland andra människor. Detta kan leda till att personen exkluderas från samhället och sin självbild då de står ensamma som en diskrediterad person i ett samhälle som de inte är accepterade i. Det finns många individer som känner sig exkluderade från samhället som exempelvis någon som inte har en arm, de upplever en känsla av ensamhet. Detta kan dock leda till att individen hittar andra som sympatiserar och som accepterar dem för hur de är. Dessa individer delar deras känsla av att de som upplever stigma är fullt mänskliga och normala, även om de är annorlunda. Det går att identifiera två sådana kategorier av människor i dessa situationer. Den grupp som känner sympati är i vanliga fall de som delar samma stigma. Dessa personer har själva erfarenhet av att leva med ett stigma och har kunskap i hur detta kan hanteras och därmed erbjuda vägledning. Det erbjuds även en gemenskap av medmänniskor som har en förståelse för stigma och som sedan blir en källa till moraliskt stöd. Denna gemenskap kan ge personen som upplever stigma att känna sig bekväm och accepterad som person (Goffman, 2012).

Beckers (2006) perspektiv inom stämplingsteori betonar att reaktionerna från individens omgivning är av vikt för att skapa en förståelse av det beteendet som avviker från normen. En handling som anses vara avvikande får sin grund av att bryta mot etablerade samhällsnormer. Becker använder en sociologisk synvinkel för att karakterisera de avvikande handlingarna som brister i att följa normer och regler. Sociala regler och normer konstrueras därmed av människor som skapar en grundläggande ram i vårt samhälle. Reglerna, oberoende på om de är formella lagar eller oskrivna normer, finns för att kunna skilja ut de individer som inte följer normerna som avvikare. Samhället kan reagera på en viss handling om individer anses avvika från normen i förhållande till sin omgivning. Individen som anses ha ett avvikande beteende kan dock inte stämplas som en avvikare om omgivningen inte är medveten om den begångna handlingen. Becker menar att avvikelsen inte är nödvändigtvis förknippad med individen, utan snarare sker en påverkan av hur omgivningen reagerar på handlingen. Detta innebär att en avvikande handling endast kan klassas som avvikande när omgivningen uppmärksammar det. Å andra sidan kan en individ stämplas som avvikande om omgivningen har en tro på att en oacceptabel handling har begåtts även om det i själva verket inte har skett. Omgivningens reaktion är därför av vikt för att ett beteende ska klassas som avvikande. De individer som har stämplats som avvikare blir

därmed mer synliga i samhället vilket resulterar i en ökad övervakning och uppmärksamhet. Uppmärksamhet kan i sig leda till att individen utför allt fler handlingar som klassas som avvikande. Avvikelsen i sig blir primär när den integreras i en socialt accepterad roll. Den sekundära avvikelsen sker när det avvikande beteendet inte längre kan accepteras eller normaliseras. Detta resulterar i ett självstämpling och en identifikation med ett oönskat beteende. Den primära avvikelsen skapar därmed den sekundära som leder till att individen börjar inse att denne är en avvikare och definierar sig efter det. Processen som består av att individen blir stämplad som en avvikare till att till slut betrakta sig som en består inte endast av att en avvikande handling och en reaktion från samhället har uppstått. Denna process är komplex där flera faktorer är involverade som består av att en avvikande handling har begåtts som har fått omgivningen att reagera och stämpla individen som en avvikare och till slut fått individen att acceptera sig själv som avvikare (Becker, 2006).

4. Metod

4.1 Litteratursökning

Denna studie använde sig av en narrativ översikt vilket innebär att studien inleddes med att presentera tidigare forskning och sedan introducera den egna undersökningen (Bryman, 2018). I denna studie utnyttjades ProQuest Social Services Abstract-databasen, Routledge Taylor and Francis Group, Sage Journals och Brå för att söka relevant litteratur. Sökningen efter relevant litteratur begränsades till artiklar som är peer-reviewed. Datainsamlingen för denna studie om tidigare dömdas möjligheter och hinder med att återintegrera sig i samhället utifrån ett myndighetsperspektiv skedde genom användningen av nyckelord som var av relevans. De valda nyckelorden är: employment, recidivism, ex-offenders, barriers of employment, criminal record, reentry, reintegration.

4.2 Val av metod

Den kvantitativa metoden strävar efter att mäta och generalisera till skillnad från den kvalitativa metoden som syftar till att förstå ett fenomen (Bryman, 2018). Syftet med denna studie var att undersöka de möjligheter och hinder som tidigare dömda stöter på utifrån ett myndighetsperspektiv och därmed ansågs den kvalitativa metoden vara mest lämplig. Den kvantitativa metoden hade varit mer lämplig om syftet med studien var att uppnå ett generaliserbart resultat. Brymans (2018) förklaring om den kvalitativa metoden styrker valet av kvalitativ metod i denna studie. I samband med valet av den kvalitativa metoden utfördes semistrukturerade intervjuer med möjlighet till att ställa ytterligare frågor beroende på svaren som gavs. Detta är något som endast kan uppnås med den kvalitativa metoden då den kvantitativa inte fokuserar på att djupdyka in i ämnet. Den kvalitativa metoden ansågs därmed vara den mest ändamålsenliga för studien. Kvalitativa studier grundar sig på en forskningsansats som lägger större vikt vid användningen av ord i jämförelse med den kvantitativa metoden för datainsamling och analys (Bryman, 2018). I denna studie användes den kvalitativa metoden för att kunna utforska upplevelsen av tidigare dömda möjligheter och hinder med att återintegrera sig i samhället utifrån ett myndighetsperspektiv. Semistrukturerade intervjuer utfördes i denna studie för att få en djupare förståelse av ämnet och möjliggöra användningen av både förutbestämda frågor och flexibiliteten i att ställa följdfrågor utifrån respondenternas svar (Bryman, 2018). Forskningsprocessen består av olika slutledningsmetoder som sammanbinder empiri till teori och består av deduktion, induktion och abduktion. Induktiv forskning baseras på iakttagelser och erfarenheter för att sedan dra en generell slutsats. Deduktiv forskning grundar sig exempelvis på en teori och utformar således en hypotes eller ett antagande för att sedan granska detta stämmer.

Abduktion forskning handlar om att hitta en förklaring alternativt en hypotes för en studie. De slutsatser som dras inom en abduktiv ansats är en tillfällig förklaring som kan stå till grund för framtida forksning (Fejes & Thornberg, 2019). I denna studie har den abduktiva metoden tillämpats. Studien inleddes med vissa teoretiska ramar. Dessa ramar hölls öppna för att i senare skede revidera och anpassa den teoretiska ramverken i studien efter insamlad och analyserad empirisk data genom kvalitativa intervjuer.

4.3 Urval

Urvalsgruppen för denna studie bestod av yrkesutövare inom KRIS, KRAMI, resursenheten ungdom och familj och Kriminalvården. Bekvämlighetsurvalet användes i denna studie som innebär att de deltagarna som var tillgängliga för att bidra till studiens resultat valdes ut (Bryman, 2018). Ett bekvämlighetsurval användes för att komma i kontakt med tjänstepersoner från respektive myndighet. I denna studie valdes det att intervjua fem personer beroende på tillgängligheten. Inför intervjuerna skapades semistrukturerade frågor anpassade till studiens syfte och frågeställningar. Fem personer tackade ja till att medverka i studien varav en organisation med två respondenter inte anslöt till den digitala intervjun som planerat. I och med att behovet av respondenter förelåg beslutade författarna att nå ut till övriga potentiella kandidater. Dessa organisationer kontaktades för att få en utgångspunkt om vilka yrkesutövare som var tillgängliga till att delta i studien. Till en början var tanken att intervjua fem personer från samma organisation för att kunna begränsa studiens resultat. Detta var dock inte möjligt då organisationen inte hade så många respondenter tillgängliga. Författarna använde sig av Google för att hitta relevanta organisationer för studien. Således tillämpades bekvämlighetsurvalet för att kunna utgå från diverse organisationer som googlades fram vilket resulterade i att fler organisationer inkorporerades i studien.

4.4 Datainsamling och genomförande

Första kontakten för denna studie genomfördes via mailutskick till KRIS, KRAMI och resursenheten ungdom och familj. Författarna kom i kontakt med yrkesutövare från Kriminalvården som arbetat inom frivården. Mailutskicket som deltagarna mottog av författarna omfattade information om studiens syfte, kontaktuppgifter, vad resultatet av studien kommer att användas till och att deltagandet är frivilligt. De fick även information om att de själva får välja tid och plats samt att det även fanns möjlighet till digital intervju. Intervjuerna spelades även in vid godkännande av respondenterna för att sedan transkribera dessa. Båda författarna var närvarande under intervjuerna varav den ena ställde frågor utifrån intervjuguiden medan den andra antecknade och ställde följdfrågor vid behov. Intervjuerna beräknades pågå i 40 minuter, dock höll vissa intervjuer närmare 60 minuter. Intervjuguiden bestod av åtta fastställda frågor varav följdfrågor ställdes utifrån svar. Intervjuerna skedde enskilt för att säkerställa trygghet för respondenten att tala fritt. Intervjufrågorna bestod av öppna frågor där respondenterna hade möjlighet att tala fritt kring frågan samt att utöka möjligheten till att få en djupare förståelse för respondenternas svar. I och med att semistruktuerade intervjuer tillämpats, anpassades följdfrågorna beroende på respondenternas svar. Den semistruktuerarade intervjuerna möjliggjorde även utforskandet av övriga relaterade ämnen som kunde dyka upp under intervjuerna. Denna intervjumetod var användbar då den bidrar till en djupare förståelse av respondenternas perspektiv, känslor, inställning och egna erfarenheter av ämnet.

När det var dags att genomföra en av de digitala intervjuerna satt författarna och väntade på att respondenten skulle ansluta till mötet. Dock anslöt inte denne vilket ledde till att författarna blev utan en intervju. Respondenten hörde sedan av sig och berättade att personen var sjuk. Ett nytt tillfälle bokades in med organisationen samtidigt som författarna sökte vidare för övriga lämpliga kandidater genom att redan befintliga respondenter hänvisade författarna vidare till lämpliga kandidater som de känner yrkesmässigt och privat. Således införskaffades kontaktuppgifter till dem för att ställa frågan om de är intresserade av att delta. Dessa personer var intresserade av att ställa upp och därmed skickades ett mail till dem. Den omfattade information om studiens syfte, plats och tid för intervjun, kontaktuppgifter, vad resultatet av studien kommer att användas till och att deltagandet är frivilligt. Vissa intervjuer genomfördes i organisationens lokaler i ett enskilt rum, vilket Bryman (2018) anser som viktigt för att minimera risken för avbrott och ljud i bakgrunden medan vissa genomfördes digitalt via Microsoft Teams. Likaså under genomförandet av de digitala intervjuerna försäkrades respondenterna att författarna satt i ett enskilt rum, fritt från störningsmoment. Författarna såg även till att uppkopplingen, ljudet och ljuset var optimalt för att oavbrutet genomföra intervjuerna. Att sitta enskilt är även viktigt då störningsmoment under intervjun kan komplicera transkriberingen samt skapa en oro hos respondenten. Oron kan grunda sig på att inte känna sig bekväm med att vara frispråkig i rädsla för att någon kan fånga upp vad respondenten säger. Det var gynnsamt att vissa intervjuer ägde rum fysiskt på respondenternas arbetsplats då det gav en uppfattning av arbetsplatsens miljö vilket underlättar förståelsen för svaren som respondenterna ger (Bryman, 2018).

4.5 Databearbetning, angreppssätt och analysmetod

Analysmetoden som används i denna studie är utifrån ett hermeneutiskt förhållningssätt. Andersson (2015) nämner att hermeneutik handlar om att tolka och förstå olika saker. Hermeneutiken fokuserar inte på siffrornas roll och är motsatsen av naturvetenskapen samt använder inte sig av matematiska metoder. Strävan inom hermeneutiken är att skapa en förståelse, alltså uppnå en insikt. Samhällsvetenskaperna strävar inte på samma sätt som naturvetenskaperna efter allmängiltiga svar. Hermeneutiken fokuserar i stället på totalisering, att förstå helheten. En helhetsförståelse kan endast uppnås om varje del av det som krävs finns med samt att de tillsammans formar en komplett helhet. Ett exempel är läsandet och tolkandet av en text, meningarna i texten är förknippade med varandra och genom att både läsa och förstå helheten kan en total förståelse uppnås. Totalisering handlar om att binda samman delarna till en sammanhängande helhet. Detta ses som ett objektivt tillvägagångssätt som är i behov av förkunskaper. Hermeneutiken till skillnad från den naturvetenskapliga metoden vara partisk eftersom fokuset ligger på tolkningen och förståelsen av ett fenomen (Andersson, 2015). I denna studie har det hermeneutiska förhållningssättet valts ut då den var av relevans för att kunna undersöka stödet som tidigare dömda erbjuds av myndigheter och de hinder som tillkommer under återintegreringsprocessen. Intervjuerna transkriberades i efterhand och det insamlade materialet analyserades för att identifiera begrepp av betydelse och få en djupare förståelse av fenomenet och dess kärna. Information som inte var relaterad till studiens syfte hanterades senare för att lista ut möjligheten till nya forskningsområden. I kommande kapitel kommer resultatet delas in utifrån studiens frågeställningar bestående av effektiviteten av insatserna, möjligheter och hinder med återintegreringsprocessen samt belastningsregistrets påverkan. Respondenternas svar analyseras utifrån relevans för

studiens ändamål samt tematiseras med hjälp av underrubriker för att kunna besvara studiens frågeställningar.

4.6 Validitet och reliabilitet

Inom den kvalitativa forskningen är validitet och reliabilitet två begrepp som är till för att bedöma trovärdigheten och tillförlitligheten i kvalitativa undersökningar. Begreppen har både interna och externa aspekter. Intern validitet baserar sig på forskarens iakttagelser och resultat och till vilken grad dessa överensstämmer med de teoretiska ramverk och koncept som utvecklades under studiens gång. Extern validitet handlar däremot om att forskningsresultaten kan generaliseras till andra sociala sammanhang. Reliabilitet inom den kvantitativa forskningen innebär att studien har genomförts med ett representativt urval och att resultatet förblir densamma om studien upprepas av olika forskare. Intern reliabilitet handlar om att olika forskare bör vara överens om hur det empiriska materialet ska hanteras och tolkas, detta speciellt om studien genomförs av två eller flera forskare. Extern reliabilitet handlar i stället om hur väl en studie kan upprepas utan att resultatet ändras. Strävandet efter hög extern validitet och reliabilitet kan vara utmattande då urvalsgrunderna är specifika och de sociala kontexterna ständigt förändras (Bryman, 2018).

Validitet och reliabilitet är viktiga inom den kvalitativa metoden men omfattar en annan innebörd i jämförelse med den kvantitativa metoden. Inom kvalitativa studier kan det uppstå utmaningar gällande åstadkommandet av en hög validitet och reliabilitet i samma utsträckning som i kvantitativa studier. Detta beror på flera faktorer såsom subjektivitet. En kvalitativ studie går ut på att förstå människors upplevelser, åsikter och tolkningar av olika fenomen, i detta fall kan forskarens egen tolkning och förståelse påverka resultatet. Detta kan resultera i att objektiviteten blir svår att säkerställa och påverkar därmed validiteten. En annan faktor som ställer till det när det gäller att uppnå en hög validitet och reliabilitet är faktumet att inom den kvalitativa metoden studeras de mänskliga upplevelserna och beteenden samt dess komplexitet. Inom kvalitativa studier kan det vara svårt att upprepa samma förhållande alternativt kontrollera variablerna på samma sätt som det utförs inom en kvantitativ studie. Detta kan påverka reliabiliteten inom den kvalitativa studien då resultaten är svårt att upprepa under samma förhållanden. Därmed är det viktigt att forskaren fokuserar på att åstadkomma en konsekvens och tillförlitligheten i studiens tolkningar, analys och slutsatser utifrån insamlad data. Reliabiliteten inom en kvalitativ studie kan uppnås genom att använda sig av flera metoder samt att visa att andra forskare har uppnått samma resultat, detta för att bekräfta resultatets tillförlitlighet. Reliabiliteten i en kvalitativ studie kan även upprätthållas genom att beskriva samt dokumentera processen i detalj, detta inkluderar datainsamlingen, analysen och vilka tolkningar som gjordes. Detta möjliggör för läsaren att enklare följa samt bedöma tillförlitligheten i studien. En god reliabilitet är av vikt inom en kvalitativ forskning. Detta för att en tillförlitlig studie tillför trovärdighet samt tillit till resultatet. Resultat som visar sig vara ej tillförlitliga kan bidra till att felaktiga slutsatser eller tolkningar uppstår, detta leder även till att studien inte kommer att tillämpas i relevanta områden. Ännu en faktor som kan påverka reliabiliteten är den flexibiliteten som den kvalitativa metoden erbjuder. Flexibiliteten och anpassningen som är tillåtet att ske under studiens gång kan resultera i svårigheter med att fastställa en standardiserad metod. (Bryman, 2018).

Det är därmed vanligt att forskare exempelvis använder sig av det hermeneutiska angreppssättet. Hermeneutik är en metod som fokuserar på tolkningen och förståelsen av

meningar, texter och sociala fenomen. Forskare som använder sig av hermeneutik strävar efter att förstå samt tolka respondenternas upplevelser och berättelser i deras egna sammanhang. Ett sådant tillvägagångssätt strävar inte efter att uppnå en hög validitet och reliabilitet utan snarare att betona förståelsen och tolkningarna. Fokuset inom hermeneutiken går ut på att förstå komplexiteten och mångtydigheten i människors upplevelser i stället för att generalisera resultatet (Andersson, 2015)

4.7 Etiska frågor

Huvudkraven inom forskning delas in i fyra kategorier och består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Syftet med dessa är att skydda individens integritet. Informationskravet innebär att forskaren informerar respondenterna om studiens syfte. Detta innebär att respondenterna ska vara medvetna om villkoren vid deltagandet av intervjun, vad deras roll är i studien, att deltagandet är frivilligt och att respondenterna har rätt att avbryta sitt deltagande. Samtyckeskravet syftar till att respondenten har makten över sitt deltagande. Detta baseras på att forskaren ska inhämta ett samtycke från respondenterna, i de fall respondenten är under 15 år bör vårdnadshavarens samtycke inhämtas. Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter och data som samlas in ska bevaras på ett säkert sätt bortom räckhåll från utomstående. Detta innebär att information som är etisk känslig och involverar respondentens deltagande bör vara oåtkomlig för utomstående. Forskare som involverar användning av etiskt känslig information om identifierbara individer bör även signera ett avtal som avser tystnadsplikt. Nyttjandekravet innebär att personuppgifter och insamling av data som involverar enskild respondent endast ska användas för studiens syfte (Vetenskapsrådet, 2002). I denna studie användes de fyra grundläggande kraven varpå respondenterna fick ta del av studiens syfte i förväg samt information om att uppgifterna endast kommer att användas till studiens ändamål. Informationskravet uppmärksammades då respondenterna fått information om syftet med forskningen samt hur betydande deras deltagande är för studien. Respondenterna fick även information om att deltagandet är frivilligt. Samtyckeskravet förmedlades även till respondenterna avseende information om att de får avbryta sitt deltagande när de vill under studiens genomförande. Detta på grund av att respondenterna har självbestämmande över sin delaktighet. Principen har beaktats då respondenterna var över 15 år vilket innebär att de var tillräckligt gamla för att samtycka till sin delaktighet. Konfidentialitetskravet har beaktats genom att informera respondenterna om att deras deltagande inte lyfts fram i studien. Nyttjandekravet har förmedlats med hjälp av informationskravet som handlade om att respondenterna har tilldelats information kring forskningens genomförande. Vidare ges information till respondenterna om att svaren som framkommer enbart kommer att brukas med anledning till att fullborda studiens syfte.

5. Resultat och analys

I detta avsnitt redovisas resultatet från de fem intervjuerna som har genomförts. Pseudonymer användes för att bevara intervjupersonernas anonymitet, varav namnen Luna, Fiona, Maximus, Charlotte och Pascal kommer att användas i studien. Resultatet redovisas utifrån nedanstående teman; Synen på insatser och dess påverkan, betydande faktorer och begränsningar i återintegreringsprocessen samt belastningsregistrets påverkan på återintegreringen. Dessa teman har även subteman i respektive rubrik som undersökts via tidigare forskning och utvalda teorier: stigma och systemteori.

5.1 Synen på insatser och dess påverkan

5.1.1 Olika insatser som erbjuds av myndigheter och civilsamhället

Det finns olika former av insatser som erbjuds beroende på vilken verksamhet yrkesutövaren arbetar på. Krami är en organisation som består av ett samarbete mellan Kriminalvården, Socialtjänsten och Arbetsförmedlingen. Kramis huvuduppgift är att arbeta vägledande med tidigare dömda utifrån en konsekvenspedagogik. Maximus berättar att stödet de erbjuder består av att vägleda tidigare dömda in till arbetsmarknaden och uppnå en livsförändring. I en ytterligare intervju med Luna som tidigare har arbetat inom Kriminalvården och har haft ett samarbete med Krami berättar att Krami arbetar för att individen ska lära sig disciplin. Det vill säga, hur ett arbete ska skötas, vad som är lämpligt respektive olämpligt att göra, lära sig hålla tider samt få pedagogisk handledning om hur den tidigare dömda ska visa framfötterna. Luna tillägger även att tidigare dömda som befinner sig hos Krami har möjlighet till att få fyra veckors praktik som potentiellt leder till anställning. Maximum berättar även att det stödet de ytterligare kan erbjuda är att ha en konversation med arbetsgivaren om funderingar uppstår alternativt följa med klienten till arbetsplatsen för att reda ut saker men att det först och främst är individens ansvar att visa upp sig och söka jobb på egen hand. Maximus förklarar att de tidigare dömda som har svårt att få ett arbete eller är osäkra på vart de ska söka sig till kan få rådgivning på olika arbetsplatser som de kan kontakta. Maximus berättar även att stödet de erbjuder bygger på ett bra bemötande, om att se en möjlighet i individen och ett tankesätt som speglar att den som vill kan klara det. Vidare har Luna, utöver arbetserfarenheter inom Kriminalvården, arbetat med ungdomar som befinner sig i kriminalitet. Luna, som delvis ägnar sig åt att arbeta med ungdomstjänster, förklarar att en av de insatserna de erbjuder är en samtalsserie på 10 timmar som kombineras med oavlönat arbete. Luna förklarar att vissa klienter har lyckats få extrajobb och att det har hänt att individen således inte återvänder till insatsen. Luna förklarar att stödet som erbjuds består av två delar varav den ena delen är att diskutera händelseförloppet för den aktuella dagen då brottet begicks medan den andra delen är att arbeta med individens ansvarstagande. Luna berättar också att det finns en verksamhet som kallas för Unga på väg som hjälper individer som inte har haft en skolgång eller har ett jobb. Verksamheten stödjer individen i att hålla sig sysselsatta och knyta an till någon samt bli motiverad för att förhindra återfall i brott. Armstrong, m.fl. (2010) betonade effekten av att arbeta för att främja en sund återintegrering samt i sin tur stabilisera ekonomin genom ett arbete. Om individen får en anställning underlättar det även möjligheten till en prosocial omgivning (Bahr m.fl., 2012). Detta väcker diskussioner om huruvida personens system bör arbeta tillsammans för att optimera återintegreringen då exempelvis Luna nämner övriga insatser som omfattas av andra myndigheter och organisationer, såsom Unga på väg.

Fiona som tidigare har arbetat inom Kriminalvården i 15 år berättar att stödet kan delas upp i fyra delar. Kriminalvårdens program bygger på evidens och kognitiv beteendeterapi (KBT), detta för att vid behov kunna fördjupa och utveckla olika områden i insatsen. Fiona förklarar att programverksamheten används på olika sätt beroende på vilket brott som har begåtts, exempelvis sexualbrott och våldsbrott. Inom kriminalvården utförs en risk-och behovsbedömning för att mäta regelbundenheten kring samtalen. Fiona förklarar att kontaktfrekvensen baseras på risken för återfall i brott. Individer som bedöms ha en hög risk behöver delta i de planerade samtalen en gång i veckan medan de som bedöms ha medelrisk deltog varannan vecka och de med låg risk deltog var åttonde vecka. Fiona förklarar vidare att Kriminalvården använder sig av en insats kallad för Krimstics samtal som är KBT grundad och baseras på olika övningar som utförs. Detta ansåg Fiona vara till fördel för de individer som

exempelvis hade diagnoser som ADHD då de är strukturerade och har en dagordning. Fiona påpekar att det är viktigt att använda sig av en strukturerad metod och inte endast vara fyrkantig utan att ha en god relation med individen. Vidare erbjuds en biträdande övervakare för de tidigare dömda som stöd. Fiona berättar att en biträdande övervakare är en ideell person från samhället som frivilligt deltar i att stödja klienten under övervakningen. Den biträdande övervakaren sätter upp mål och strukturerar upp dessa tillsammans med den tidigare dömda. Luna nämner också vikten av det strukturerade arbetet som Kriminalvården arbetar utifrån då syftet av arbetet klargörs i stället för att arbeta på olika sätt då hon menar på att effekten inte blir densamma. Fiona berättar att den fjärde och viktigaste insatsen är samverkan mellan olika myndigheter som omfattar biträdande övervakare, Socialtjänsten, Arbetsförmedlingen, Beroendevården och Försäkringskassan. Enligt Fiona var samarbetet en grundpelare som främjar de fyra nämnda insatserna och förenklar valet av stöd för individen. Fiona nämner att de erbjuder en biträdande övervakare för tidigare dömda, vars syfte är att finnas för klienten och stödja denne under övervakningen. Användningen av en övervakare kan diskuteras utifrån ett systemteoretiskt sätt då övervakaren betraktas som en social stöttepelare i de tidigare kriminellas mikrosystemet. Utifrån ett ekologiskt synsätt beskrivs det att alla system är i ständig rörelse och ändras beroende av de övriga systemen. Med detta sagt kan övervakaren anses vara betydande för den tidigare dömda att omges av individer med prokriminella tankesätt.

> För låt oss säga att man fick en hemlös, ja men då de kanske de redan hade haft kontakt med stadsmissionen eller convictus, ja men då var det supersmart att leta biträdande övervakare där, träffas där ibland, på deras arena och inte bara på kontoret.

Ytterligare en respondent som intervjuades arbetar hos KRIS som är en organisation som består av före detta kriminella samt missbrukare som hjälper andra individer vid frigivning, återfall i brott och distansera sig från kriminalitet samt missbruk. Detta för att kunna erbjuda en ny, pålitlig och drogfri plattform för socialt umgänge. Charlotte beskriver att det stödet de kan erbjuda för tidigare dömda är enskilda samtal eller gruppsessioner. Utöver det finns det även möjlighet att följa med tidigare dömda till diverse myndigheter om det skulle behövas alternativt att individen inte vet var den ska vända sig. Inom Kris ligger fokuset på att få prata om saker samt bearbeta dem, alltså mycket terapeutiska. Charlotte förklarar att många tidigare dömda som både kommer från fängelsestraff eller missbruket bär på trauman som behövs bearbetas och uttrycker att organisationen är ett mycket bra forum för det. Charlotte berättar att det vanligt att den tidigare dömda vid frigivningen vänder sig till sina före detta vänner och hamnar återigen i den onda cirkeln. Målet är att få den tidigare dömda att välja en annan inriktning, en bättre väg och följa med den dagliga verksamhetens arbete.

5.1.2 Effektiviteten av insatserna som erbjuds av myndigheter och civilsamhället

Maximus förklarar att stödets effektivitet kan förklaras genom att det historiskt har påvisats att stödet har varit till stor hjälp för tidigare dömda. Fiona slutade arbeta hos Kriminalvården för cirka tre år sen och berättar att hon idag inte tycker att samverkan är lika bra styrt då det är mycket sittande på kontoret och behovet av kontroll och hoppas på att det ska förbättras. Slutligen förklarar Fiona att det finns gott om insatser inom organisationen

om individen är redo att ta emot den men hon anser att om inte en kontakt skapas kan det upplevas som kontrollerat och låst. Angående effektiviteten av insatserna inom Kriminalvården förklarar Fiona att insatsen blir effektiv så länge individen är redo att ta emot stödet om inte får insatsen motsatt effekt. Charlotte berättar däremot utifrån egen erfarenhet att Kriminalvårdens insatser inte har varit till hjälp och menar att individer som upplever en viss problematik är i behov av att vara runt människor av samma erfarenhet.

> Om vi säger att det är en klient som har varit med ett tag, reser sig upp, tar tag i sina saker och vill samarbeta, då helt plötsligt blir det effektivt. Men om klienten kommer från ena dagen till den andra då måste den bygga upp kontakterna då och då är det inte särskilt effektivt.

Fiona förklarar att det är oklart om Kriminalvårdens insatser någonsin kan påstås vara effektiva och att det är en självklarhet att som myndighet vilja kalla sig för effektiv. Däremot tvekar hon om begreppet effektivt är rätt ord och påstår att förändringen sker nödvändigt långsamt. Fiona berättar att det som tar tid inom kriminalvården är strukturen och se till att verksamheten fungerar. Detta grundar sig på att arbetsplatsen hade 120 medarbetare. Varje handläggare hade många klienter att ansvara över, vilket enligt henne, grundar sig på hur politiken är uppbyggd och de resurser de tillhandahåller. Inom kriminalvården får handläggarna cirka 30–40 klienter att arbeta med, enligt Fiona var 30 klienter hanterbart men menar på att så fort den siffran översteg kunde det blir svårt att hantera arbetsbelastningen. Vid en överbelastning var konsekvensen att arbetet inte blev fördjupat och kvalitativt. Den politiska aspekten förklaras ha en stor del i huruvida saker sker och hanteras vilket förklaras öka komplexiteten i arbetet. Luna uttrycker en osäkerhet kring insatsernas effekt och betraktar materialet som ett ihoppklistrat arbete. Hon menar att det bör förändras då hennes uppfattning är att flertalet delar saknas som är viktiga att bearbeta. Arbetet och insatserna bör enligt Luna vara mer fokuserade på alla typer av brott och inte endast våld. Gällande stödets effektivitet menar Charlotte att den är effektiv och resulterar i att dagarna passerar förbi snabbare, det är en möjlighet till att kunna få känna tillhörighet samt hjälp med att bryta beteendet. ”Jag hade fortfarande jättemycket tankemönster när jag kom från behandlingen, jag har fått hjälp här med att det är okej, bara det att det inte är okej att agera på det för så är jag snart tillbaka där jag slutade”.

Hämmandet av återfall och återintegreringen kan diskuteras utifrån ett systemteoretiskt synsätt. Flertalet respondenter nämner hur insatserna inte är tillräckligt effektiva på grund av diverse orsaker. Likaså nämner de att den sociala omgivningen samt arbete är väsentliga i återintegreringen. Systemteori kan ge en förståelse på hur tidigare dömdas interaktioner påverkas och hur det i sin tur påverkar olika aspekter av samhället som exempelvis sociala, ekonomiska och kulturella faktorer (Bronfenbrenners 1979). Det som bör uppmärksammas är individens interaktion inom flera av sina närmiljöer. Dessa miljöer består av både de som har en direkt påverkan på individen och de som ligger utanför den omedelbara situationen. Den mänskliga utvecklingen kan förstås därmed genom att djupdyka i alla nivåer i systemet, inklusive mikro-, meso- och makrosystemet och hur de samverkar med varandra (Bronfenbrenner, 1979). Den tidigare dömdas återintegrering och hämmandet av återfall behöver arbetas via alla system. De skyddsfaktorer som individen har i sitt mikrosystem, exempelvis familj och vänner, kan stärka den tidigare dömda i motivation till att forma dagsrutiner som betonas som viktiga (Armstrong, m.fl. 2010). Vidare är det viktigt att individens mesosystem är fungerande då exempelvis Luna och Fiona uppmärksammade

krami som hjälper individen in i ett arbete. Fortsättningsvis finns makrosystemet som betraktas som individens stöd från samhället, exempelvis socialtjänsten och kriminalvården.

5.2 Betydande faktorer och begränsningar i återintegreringen

5.2.1 Bemötandets påverkan på återintegrering

Maximus uttryckte att ett gott bemötande är betydande för en lyckad återintegrering. Många tidigare dömda kan i början vara misstänksamma och fundersamma gentemot myndigheterna och insatserna men att detta brukar avta med tiden. Detta sker när den denne inser att de bemöts på ett bra sätt och att det kan finnas en möjlighet för att bli en del av det civila samhället igen. Fiona håller med om att ett gott bemötande är betydande för återintegreringen och menar att som yrkesutövare är skyldig att bemöta klienten på ett bra sätt då de står i en maktposition. Fiona förklarar att den tidigare dömda vänder sig till yrkesutövaren för att få hjälp och att det är då dennes ansvar att inleda en relation med ett gott bemötande. Dessutom förklarar Fiona att en betydande faktor för en lyckad återintegrering är att individen jobbar på sig själv. Fiona menar att det inte spelar någon stor roll vilka insatser som erbjuds eller av vilken myndighet individen får hjälp av så länge individen inte jobbar på sig själv.

> Börjar du jobba på dig själv och börjar ta tag i dina mindre bra beteende för dig själv som tar dig i den riktningen du vill, vare sig det handlar om att få ett jobb, behålla ett jobb, en karriär, ha bostad, ha en bostadskarriär så kan det bli bra. Det ligger ofta i det du själv gör och i vilka du samarbetar med.

Fiona menar att antalet insatser inte är av vikt om en hälsosam relation med klienten inte finns. Fiona förklarar att en betydande faktor för en lyckad återintegrering är relationen som skapas mellan yrkesutövare och klient. Fiona menar däremot att begränsningarna som kan försvåra återintegreringsprocessen är att inte kunna lyckas nå ut till den tidigare dömda och skapa en relation. Fiona förklarar att detta i sig kan resultera i en frustration kring att den tidigare dömda inte tar del av insatserna då denne inte vill. Fiona berättar att en hälsosam relation med klienten också kan resultera till att klienten blir mer mottaglig samt underlätta förståelsen av vad den tidigare dömda motiveras av. Detta bidrar till att båda parterna kan ha en öppen dialog och ge varandra feedback. Fiona förklarar att det är av vikt att handläggaren arbetar utifrån det som kallas för risk- behov och mottaglighetsbedömning som handlar om att anpassa sig efter individens tempo och inlärning samt att individen är mottaglig i relationen. Fiona menar att en sådan relation kan också resultera till att de har ett motstånd gentemot myndigheterna och då är klienten beredd att lyssna och förlita sig på att samtalen som ges är av hjälp. Fiona berättar att hon inte kallar personerna i sig problematiska utan individerna de arbetar med har ett problematiskt beteende.

> Vi kallar inte att personerna i sig är problematiska utan det är oftast ett beteende. För när man lär känna personen så ser man både plus och minus som i alla andra men det är just att man då har fastnat i aggression eller våld eller missbruket som är megastort att ta sig ur och det är egentligen frikopplat från kriminalitet för att det ska omfattas av beroendevården men allt går in i varandra.

Charlotte förklarar vidare att bemötande är en oerhört viktig faktor som kan bidra till en framgångsrik återintegrering. Charlotte förklarar att många tidigare dömda har en svårighet av att de inte bemöts av något positivt på utsidan utan snarare bemöts av massa hinder. Charlotte förklarar att ett dåligt bemötande kan leda till att individen inte är motiverad till en

förändring och att det därför krävs mer engagemang för att göra skillnad. Gällande de positiva faktorerna som tidigare dömda kan påverkas av menar Charlotte att det kan motivera klienten till att lämna det kriminella bakom sig alternativt sluta missbruka. Charlotte förklarar att det inte är av vikt hur många insatser som en organisation erbjuder om inte individen är motiverad nog för att ta emot hjälpen eller göra en förändring. “Vi kan ha hur många insatser som helst men om personen inte är motiverad då kommer det aldrig gå hela vägen, så mycket hänger på den enskilda individen, tyvärr”.

Luna håller med om att ett gott bemötande kan vara en faktor av vikt för en lyckad återintegreringsprocess. Luna nämner att synen på människan är väsentlig i den bemärkelse att yrkesutövaren inte ska se på människan som kriminell utan se människan bakom brottet. Luna diskuterar de olika utmaningar som dessa individer stöter på inom Socialtjänsten och menar att det är av vikt att undvika negativt bemötande gentemot klienter. Luna förklarar att en individ som tidigare har blivit dåligt bemött kommer ha förväntningar om att liknande kommer att ske i fortsättningen. Luna uttrycker att i rollen som behandlare är det en av få saker som det har arbetats med, alltså att bemöta klienten på en mer förstående nivå. Vidare förklarar Luna att det är också av vikt att använda ett begripligt språk för att få individen att förstå och undvika att fördom klienterna brister. Slutligen menar Luna att när dessa brister åtgärdas kan det vara av stor hjälp för individen att påbörja sin resa mot förändring. Pascal anser därmed att ett gott bemötande är avgörande på längre sikt för att kunna påverka individens beteende och reflektioner. Luna uppger att hon tidigare haft en klient som intalade sig själv att han inte dög till, grundat på alla de gånger han nekades arbete.

> Klienten som jag hade, som nu har slutat. Han sa det, för alla nej han fick så gick det igenom i hans huvud att “jag skiter i det här” varje gång, asså det sänkte hans självförtroende “jag är värdelös. jag kan inte ens fan sopa inne på en verkstad. till och med så dålig är jag.

När individer stigmatiseras kan de känna sig annorlunda från normen och kan skapa en känsla av ensamhet och utanförskap. Detta leder i sin tur att individen söker efter sympati hos andra grupper, exempelvis de som har gått igenom liknande situationer (Goffman, 2012). Detta kan liknas med Charlottes upplevelse av att hon upplevde att stödet hon efterfrågade var dialog och gemenskap med individer som har erfarenheter av det hon gått igenom. Goffman (2012) nämner att uppfattningar skapas om stigmatisering som beskriver personens underordnade position som övertygar andra om faran de påstås utgöra. Det kan handla om att personer attribuerar brister till en person baserat på exempelvis sin kriminella bakgrund. Luna nämner att en framgångsrik faktor från yrkesutövare är bemötande och synen på individen. Hon förklarar att om yrkesutövaren enbart ser brottet som människan begått, kommer inte denne att se personen bakom brottet. Likaså uttryckte sig Fiona och nämnde att personen i sig inte är problematisk utan det är själva beteendet. Detta kan liknas med Beckers (2006) teori om stämplande. Stämplande handlar om att utmärka individer, exempelvis benämna en person eller grupp som odugliga. Detta medför att det skapas en uppfattning om hur personen betraktas visuellt och hur de egentligen är. Både Luna och Fiona, enligt deras förklaring på bemötande, arbetar bägge för att inte döma och stämpla och bidra till att stigmatisera klienterna de arbetar med. Detta liknas även med Fionas påstående kring mottagligheten där hon nämner att mottagligheten handlar om hur du känner samhörighet med klienten.

Tidigare dömda som befinner sig i den miljön som skapar ett avvikande beteende kan ha svårare att bryta den livsstilen då de påverkas av andra faktorer som uppmuntrar ett sådant beteende. Omgivningen bortom den miljön som den tidigare dömde befinner sig i kan öppna upp möjligheter till en stabil ekonomi och bidra med en livsförändring. Brofenbrenner (1979) bryter ner detta fenomen genom att använda sig av systemteori för att således upplysa att den tidigare dömdas livsstil kan väcka förakt av samhället medan individens mikro och mesosystem resulterar i att individens omgivning snarare uppmuntrar det kriminella beteendet. Trots att en individ betraktas som kriminell i ett sammanhang och således blir stigmatiserad kan denne få en annan typ av bemötande i andra sammanhang.

5.2.2 Sysselsättningens effekt på återintegrering

Det finns många olika faktorer som kan både vara betydande och begränsande i återintegreringsprocessen. Krami som organisation fokuserar på att individen ska visa upp sig på arbetsplatsen. En betydande faktor för att underlätta återintegringen är enligt Krami en kortare arbetsprövning. Maximus förklarar att allt grundar sig på tidigare problematik och om individen har något på sitt CV eller har en historik av arbete. Individer som visar framfötterna för arbetsgivaren om att denne vill arbeta, kan leda till att individen kommer tillbaka in i samhället. Maximus berättar att Krami strävar efter att individen ska ta första kontakten för att lära sig processen samt för att få en känsla av att ha lyckats med något för sin egen skull. Maximus berättar även att det kan vara en trygghet för arbetsplatsen att veta att individen är inskriven hos Krami samt att det kan underlätta processen för den tidigare dömda. Maximus förklarar att det dock även finns begränsningar som sätter hinder för individen i återintegreringsprocessen. Dessa hinder kan exempelvis vara en drogproblematik, att det kan vara svårt att hålla sig ifrån det. Maximus förklarar att drogmissbruket kan vara en av de anledningar som resulterar i att individen inte får ett arbete inom ett bemanningsföretag och att det oftast leder till att individen får vända sig till ett industri inriktat arbete. Maximus förklarar att sannolikheten till att individen får ett arbete inom industri än bemanning är för att arbetsgivarna oftast inte brukar lägga fokus på belastningsregistret. Om det skulle vara så att arbetsgivaren har frågor är det enligt Maximus den tidigare dömdes skyldighet att besvara dessa frågor. Maximus syn på problematiken avseende införskaffandet av jobb korrelerar med Cherney & Fitzgerald (2016); Pogrebin m.fl. (2014) som belyser vikten av en sysselsättning samt svårigheterna med det. Det är problematiskt för tidigare dömda att få en anställning då de dels inte har arbetslivserfarenhet, dels på grund av deras kriminella bakgrund.

5.2.3 Förutsättningar som minskar återfall i brott

Pascal förklarar att det som skulle kunna anses vara framgångsrikt för en gynnsam återintegrering är att förbättra förutsättningar för tidigare dömda. Vikten av att bryta tidigare livsstilar och rutiner uppmärksammas, detta för att kunna skapa möjligheter till förändring och framsteg. Pascal berättar att det är viktigt att erbjuda arbetsmöjligheter och utbildningar för att visa en annan väg mot förändring och förbättring efter livet av en avtjänad dom. Det handlar om att hjälpa dessa individer att bryta de sociala sammanhang som har bidragit till deras situation, speciellt om de återvänder till en miljö där risker för återfall i brott är hög. Pascal menar att det därmed är viktigt med utbildningsinsatser, beteendeförändring, dialog och potentiell påverkan på individens boendesituation för att kunna skapa en möjlighet till förändring. Avhopparverksamheten menar Pascal skapar de rätta förutsättningar för att kunna bryta med det tidigare livet. Pascal lyfter upp behovet av en omfattande och mångsidig strategi för att stödja tidigare dömdas återintegrering i

samhället. Den begränsningen som uppstår i återintegreringsprocessen enligt Pascal är att det är svårt att fastställa en universell optimal metod och lyfter upp vikten av att respektera individens beslut och autonomi i processen. Systemteori kan vara till hjälp för att kunna skapa en förståelse gällande hur de nödvändiga faktorerna har en påverkan på den tidigare dömdas liv och dess återintegrering i samhället. Krami skapar en möjlighet för dessa individer genom att anordna en sysselsättning och bättre möjligheter för etablering på arbetsmarknaden. En reflektion är huruvida flera faktorer hade kunnat gynna återintegreringsprocessen till en högre grad om dessa hade samverkat. Denna reflektion kan undersökas med hjälp av den ekologiska systemteorin på det viset att arbete och ekonomi kan resultera i bostadsmöjligheter då teorin förespråkar att systemen ständigt påverkar varandra. Utöver ekonomi och arbete har ens sociala omgivning i form av familj och vänner påvisats underlätta omväxlingen till livet utanför fängelse. Familj och vänner har även visat sig vara effektiv i att motstå substansåterfall samt återfall i brott (Adorjan & Chui, 2014; Bakken, m.fl. 2013).

5.3 Belastningsregistrets påverkan på återintegrering

Maximus förklarar att belastningsregistret är avgörande i frågan om det underlättar alternativt hämmar återintegreringsprocessen för tidigare dömda. En betydande faktor för att underlätta återintegringen är enligt Krami en kortare arbetsprövning. Maximus förklarar att allt grundar sig på tidigare problematik och på om individen har något på sitt CV eller har en historik av arbete. Maximus uttrycker att det är konstigt att det finns ett stort intresse av att inspektera belastningsregistret. Däremot förklarar Maximus att han även kan ha en förståelse för det, speciellt beroende på vilken typ av brott individen har begått tidigare och dess relevans för olika yrkesroller. Bemanningsföretag kan vara benägna till att säga nej till en individ som tidigare har exempelvis begått stölder. Maximus påpekar dock att det är viktigt att uppmärksamma att alla arbetsgivare inte har den inställningen, utan att exempelvis kommunen, vissa företag och institutioner har en differentierad syn på detta. Maximus menar att reaktionen på individens belastningsregister varierar beroende på det brott som har begåtts och att det därför kan skilja sig hos arbetsgivare. Fiona delar samma åsikt som Maximus kring belastningsregistrets påverkan på individens återintegrering i samhället. Fiona förklarar att komplexiteten kring belastningsregistret kan ha en påverkan på anställningsmöjligheterna för tidigare dömda. Tidigare dömda kan befinna sig i en sårbar sits under deras tid på anstalten och därmed absorbera negativa tankemönster kring brottslighet och samhällets karaktär. Fiona menar att den gruppdynamik som skapas kan förstärka ett oönskat beteende och en frigörelse från denna kan leda till ett öppnare förhållningssätt för individens möjligheter och potential. Fiona berättar att det krävs noga kontroller när det handlar om brott riktade mot barn, speciellt sexuella övergrepp för att förhindra att andra skadas. Fiona likt Maximus uttrycker att olika typer av brott påverkar olika typer av arbetsmöjligheter som exempelvis stölder, att en sådan typ av brott kan försvåra en anställning inom lager- eller butiksverksamheter. Fiona menar dock att öppenhet och ärlighet tillsammans med visad förändring i beteendet kan skapa nya möjligheter på arbetsmarknaden, speciellt med goda referenser som bekräftar en förändring. Fiona berättar att en del företag vill ge de tidigare dömda en andra chans då de är övertygade att dessa individer kommer att arbeta med en ökad arbetsmotivation och engagemang jämfört med individer från medelklassen. ”Det finns ju människor som tänker annorlunda och inte ska sätta dit någon på grund av belastningsregistret men det är klart att det säkert ställer till det för jättemånga”.

Charlotte berättar att utifrån egen erfarenhet är belastningsregistret fortfarande en stor påverkan i hennes liv och att hon är övertygad om att det kommer fortsätta vara på det viset ett tag till. Charlotte berättar om drömmen om att arbeta som behandlingspedagog men uttrycker en hopplöshet av tidigare sökta arbeten som har tackat nej på grund av belastningsregistret hon bär med sig. Charlotte menar på att det inte går att påverka belastningsregistrets effekt på återintegreringsprocessen. Luna förklarar även att belastningsregistret är en avgörande faktor vare sig du har en möjlighet till att återintegrera i samhället eller inte. Luna menar att belastningsregistret resulterar i att många isolerar sig mer, har svårt att bli en del av samhället och står långt bort ifrån det civila samhället som också i sin tur resulterar i att parallella samhällen skapas. Luna menar att det finns en förståelse kring belastningsregistrets uppgift men att det också går emot det samhället strävar för tidigare dömda. Det vill säga att bli självförsörjande på nytt. Det finns många arbetsplatser som gör en bedömning vare sig en individ förtjänar att bli anställd eller inte utifrån ett enkelt ord som misshandel. Luna förklarar att ordet misshandel endast är en rubrik och förklarar inte det som egentligen har skett. Exempelvis kan det ha handlat om att två flickor har slagits, detta klassas självklart som misshandel, dock menar Luna att arbetsgivare kan ändra åsikt och tycka att brottet inte längre är så farligt och anställa individen. Det är självklart viktigt för arbetsgivaren att veta vad individen har gjort men det är ännu viktigare att ta tiden för att förstå om individen har mognat och förändrats.

> Vad har jag för individ framför sen är det ju också… kan man se på individen att den har vuxit och mognat, det kan man inte på det pappret utan det är som att den fortsätter att döma dig, fast du kanske gått behandling, du har fått hjälp, du har brutit och så ligger den där som en påminnelse.

Luna berättar vidare att det är viktigt att se över hur behandlingen går för individen, att den har skött sig och förändrats i stället för att fastställa hur många år personen bör avtjäna på direkten. Luna förklarar att detta kan leda till en typ av stigmatisering där individen alltid kommer att betraktas som en brottsling och att det då kan vara svårt att bryta det för andra människor. Luna berättar även att dessa individer består av en målgrupp som försöker komma in i samhället på nytt men alltid möter på hinder. Detta gäller specifik arbetsmarknaden där dessa individer gång på gång söker olika arbete för att påbörja ett nytt liv men hänvisas till att söka vidare på grund av det bagaget de bär med sig.

> Det är väl sådana funderingar man har utifrån… alltså, stärka upp ungdomen i att, okej man va lite ung och dum, men du har vuxit ifrån det liksom, istället för att stigmatisera de och säga så här: en gång brottsling, alltid brottsling.

Pascal berättar också att belastningsregistret har en påverkan på återintegreringen då han menar att i dagens samhälle är det många arbetsgivare som gärna vill se belastningsregistret. Pascal förklarar att det är viktigt särskilt för de som vill eller ska jobba inom skola eller med barn att det inte finns ett brott relaterat till denna målgrupp eller som kan riskeras skadas. Pascal berättar att ett önskemål hade varit att anonymisera vissa delar av belastningsregistret beroende på vilket jobb individen söker. Det uppstår många fördomar utifrån det belastningsregistret visar och vid en anställning av en individ som tidigare har begått brottsliga handlingar. Pascal menar att arbetsgivare som har fördomar och inte anställer en viss individ ett tidigare genomfört brott kan också resultera i att vissa individer aldrig kommer kunna återetableras i samhället och arbetsmarknaden. Pascal betonar vikten av att skapa en sund relation med klienten utan att väcka en känsla av misstänksamhet eller

skuld. Pascal menar att om klienten känner sig dömd och betraktas som kriminell av personalen kan det resultera i att öka klientens motivation att reflektera över och förändra sitt beteende minska. Pascal förklarar att personalens inställning och vilja att kommunicera på ett positivt sätt med klienterna kan resultera i att klienterna reflekterar över sitt liv och beteende.

> De jobbar med motvind, när det kommer till att få de att reflektera över sina egna beteende om de redan är dömda så kan jag tänka mig att de känner lite att "vad är det för vits, de kommer alltid se mig som en kriminell, det spelar ingen roll om jag försöker ändra mig, i deras ögon så är jag kriminell" och då försvinner kanske incitamentet att faktiskt börja reflektera över vad man kan göra själv.

Gemensamt mellan ett antal respondenter är att belastningsregistret är viktigt i bemärkelsen att viss information, exempelvis kännedom kring sexualbrott, är väsentlig. Likaså resonerar Burton m.fl. (2020) att trots att belastningsregistret på ett sätt komplicerar införskaffandet av arbete är det viktigt att beakta ens tidigare dom. Becker (2006) uttrycker att individer stigmatiseras är en grund på att diverse beteenden betraktas som oacceptabla av samhället. Således tillskrivs detta tankesätt på arbetsgivare som i sin tur inte anställer personer utifrån sin kriminella bakgrund och bristerna i ett CV. Däremot nämns det att en rensning av belastningsregistret ger de tidigare dömda möjlighet att bli dömda på deras meriter och inte deras förflutna (Burton m.fl. 2020). Detta kan associeras med Lunas åsikt om att individerna stigmatiseras av känslan “en gång brottsling, alltid brottsling” samt hennes uttryck om att belastningsregistret dömer individen trots att personen i fråga möjligtvis växt ifrån sin dom och mognat. Luna nämner att hon tidigare haft en klient som regelbundet nekades av arbetsgivare vilket resulterade i att hans tankar var att han struntar i det, att han är värdelös och att han inte ens kunde få ett jobb som lokalvårdare på en verkstad. Att bli nekad ett flertal gånger utan framgång kan bilda ett stigma som resulterar i diskriminering, negativ självuppfattning/självkänsla samt återfall (Pogrebin m.fl. 2014; Buck m.fl. 2022). Således leder detta till att de tidigare dömda får känslan av att de står utanför samhället och inte passar in (Buck m.fl. 2022). Konsekvensen av detta blev att de tidigare dömda blev inlärda av deras oförmåga att införskaffa ett jobb att enbart söka arbeten som klassificerades som lågklassade (Cherney & Fitzgerald, 2016). Detta kan även associeras till Lunas exempel på hennes tidigare klient som blev alltmer frustrerad över att han nekades arbeten. Det går även att utläsa hans frustration då Luna nämner hur han uttrycker att han kände en trötthet och värdelöshet i processen. Burton m.fl. (2020) nämner hur de tidigare dömda, på grund av stigman de upplevde, utvecklade strategier för att antingen undangömma belastningsregistret eller undvika samtalsämnet. Fiona nämner däremot att ärlighet och öppenhet är viktigt med en arbetsgivare

6. Diskussion

I detta kapitel kommer arbetets procedur diskuteras utifrån resultatdiskussion, metoddiskussion och etisk diskussion.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie är att undersöka stödet som tidigare dömda erbjuds av myndigheter och de hinder som tillkommer under återintegreringsprocessen. Detta har undersökts genom att formulera och djupdyka i frågeställningar som grundar sig på de insatser som erbjuds av

myndigheter, vilka faktorer som framgångsrika i återingreringsprocessen samt belastningsregistrets påverkan.

Resultatet visar att återintegreringsprocessen är i behov av egen vilja och motivation för att lyckas. Detta styrks även av tidigare nämnda studier (Bahr m.fl. 2012; Brotzman, m.fl. 2017) som benämner att egenvilja, motivation och självinsikt fick individerna att bryta cykeln av att återarresteras. Denna studie uppmärksammar att antalet insatser inte är av vikt vid arbete med tidigare dömda. Det handlar snarare om motivation, bemötande och relation. Motivationen till att förändra sin livssituation är en viktig aspekt för en framgångsrik återintegrering som även betonats i resultatet där det framgår att insatserna kan ha en motsatt effekt om individen inte är motiverad**.** I resultatet framkommer det att samtliga respondenter är eniga om att bemötandet utgör en viktig faktor för en lyckad återintegrering. Å andra sidan kan ett dåligt bemötande resultera i att individen upplever en hopplöshet till att förändra sin situation till det bättre. I resultatet framkommer det även att det är viktigt som yrkesutövare att se människan bakom brottet och inte människan som kriminell för att möjliggöra ett gott bemötande. Detta arbetssätt kan enligt Goffmans (2012) teori bidra till att stigmatiseringen av tidigare dömda minskar. Becker (2006) förespråkar även att ett sådant bemötande arbetar proaktivt för att inte stämpla en individ. Detta genom att inte se individen som avvikande samt ha förutfattade meningar.

Självförtroende är även en viktig faktor till att motstå frestelser från sitt tidigare liv för att avstå från substanser och grupptryck från tidigare kontakter. Således uppdagades ens omgivning som en betydande faktor där det är viktigt att omsluta sig kring prosociala individer. Denna faktor korrelerar även med Bahr (m.fl. 2012) som nämner att en god omgivning med prosociala värderingar är väsentlig för att ta sig igenom faserna inom återintegreringsprocessen. En viktig faktor för att införskaffa sig en prosocial omgivning är genom arbete. Arbete har även uppmärksammats av Armstrong (m.fl. 2010) som nämner att en sysselsättning lämnar färre möjligheter till att riskera att hamna i fel kretsar då individen är upptagen till majoriteten av dagarna. Resultatet uppmärksammar att arbetsgivare, majoriteten av gångerna, baserar sina val av anställning på belastningsregistrets innehåll. Adams m.fl. (2016) uppger att 60 procent av arbetsgivare är motvilliga att anställa tidigare dömda på grund av deras förflutna. Tidigare dömda känner sig stigmatiserade då deras förflutna betraktas som oacceptabla av samhället. Således anammas detta tankesätt på arbetsgivare som i sin tur inte anställer personer utifrån sin kriminella bakgrund (Becker, 2006). Att bli nekad kontinuerligt skapar inte enbart ett stigma, utan det bildar även diskriminering, negativ självuppfattning/självkänsla samt ökad risk för återfall (Pogrebin m.fl. 2014; Buck m.fl. 2022). Detta korrelerar med denna studies resultat som nämner hur en person kan riskera att återfalla då en känsla av nederlag byggs upp då individen inte känner sig duglig nog att införskaffa sig ett arbete. Belastningsregistret försvårar processen till arbete, däremot finns den för att skydda individer och arbetsplatser. Att rensa belastningsregistret har enligt Adams (m.fl. 2016) studie varit av intresse bland tidigare dömda. I denna studie har fokuset snarare varit på belastningsregistrets utformning. Resultatet lyfter fram förslag på hur belastningsregistret kunde förbättras, i form av att den bör omfatta detaljer kring brottet. Detta på grund av att det har visat sig minska arbetsgivarens förutfattade meningar och rädsla kring personen i fråga när arbetsgivaren fått situationen förklarad till sig.

En intressant aspekt kring återintegreringen är bland annat att belastningsregistret i denna studie har beskrivits föranleda till att individer isolerar sig då de finner svårigheter att accepteras, passa in och bli en del av samhället. Det beskrivs som att det skapas parallella samhällen. Adams (m.fl. 2016) nämner att konsekvenserna av ett belastningsregister betraktas som ett civilrättsligt dödsfall. De tidigare dömda upplever stigma i det vardagliga livet. När en person frigivs skapas en bild av denne som grundar sig på deras bakgrund och opålitlighet. Denna syn förstärks när en individ är i processen att återintegrera i form av att denne möjligtvis inte är medveten om aktuella sociala normer, bristande förmåga i relation till privata såväl som arbetslivet. Istället för att bygga upp ett nytt liv med prosociala och icke-kriminella individer, utmynnar deras upplevelse av återintegrationen i en uppgivenhet samt ett utanförskap. Stigmatiseringen som de tidigare dömda upplever hämmar deras progression till att återintegrera i samhället. De får uppfattningen om att de inte förtjänar en plats i samhället (Buck m.fl. 2022).

Resultatet visar att samverkan är en viktig faktor för att optimera och effektivisera insatserna. Systemteori fokuserar på att analysera samt förstå systemets interaktioner, kopplingar och dynamik. Utöver detta betonar systemteorin att organisationerna och insatserna i sig inte kan existera på egen hand utan är en del av ett större system. Stödets effektivitet gentemot tidigare dömda kan utökas genom en god samverkan mellan samtliga organisationer. Detta genom att kombinera olika expertis, tillvägagångssätt och resurser för att på sätt möjliggöra att systemen kan erbjuda mer omfattande och anpassade lösningar till tidigare dömdas återintegreringsprocess. En god samverkan kan leda till att täcka de luckor i de befintliga insatserna, öka effektiviteten och skapa en förbättrad strategi för att stödja tidigare dömdas återintegrering i samhället.

De valda organisationerna kontaktades för att få en utgångspunkt om vilka yrkesutövare som var tillgängliga till att delta i studien. Till en början var tanken att intervjua fem personer från samma organisation för att kunna begränsa studiens resultat. Detta var dock inte möjligt då organisationerna inte hade tillräckligt med respondenter tillgängliga. Därmed tillämpades bekvämlighetsurvalet i det syfte att utgå ifrån respondenter som var tillgängliga vilket resulterade i att fler organisationer inkorporerades i studien. Målgruppen blev relativt stor då fyra organisationer intervjuades vilket resulterade i att studien har fått insyn i flera organisationers arbete med återintegrering och hur yrkesutövare från respektive organisationer ser på stödet som erbjuds. Däremot är en nackdel med detta att undersökningen inte blir fördjupad i önskad mån då studien förlitar sig på enstaka personer från samtliga organisationer. Utifrån ett fördjupningsperspektiv hade det varit mer angeläget att förhålla sig till en eller två organisationer och djupdyka i dessa.

Slutligen hade en ändring/tillägg av teori till interaktionistiskt perspektiv varit intressant då en genomgående faktor för en framgångsrik återintegrering påvisades vara ett gott bemötande och förståelse för individen. Därmed hade det varit intressant att implementera interaktionistiskt perspektiv i studien för att undersöka och analysera interaktionen och samspelet mellan individ och samhälle. De valda teorierna för denna studie har varit relevanta och betydande då stigma har underlättat förståelsen kring samhällets syn på tidigare dömda och hur det påverkar återintegreringen medan systemteori underlättat förståelsen kring hur olika system inom ens omgivning påverkar återintegreringen.

6.2 Metoddiskussion

Intervjuer har brister som kan ha en inverkan på studien. Denscombe (2018) nämner att den primära konsekvensen av en kvalitativ studie är att forskare inte kan garantera att respondenterna kommer vara sanningsenliga i sina svar. Respondenterna kan, i sina svar, glorifiera verkligheten eller uttrycka sig på ett visst sätt för att ge ett positivt intryck på forskaren. Detta på grund av att respondenterna inte vill framstå som oprofessionella i relation till deras yrke. I ett försök att åtgärda detta har forskarna försökt se till att respondenterna är bekväma med att uttrycka sig. Det är väsentligt att bilda en lugn och säker miljö i syfte att stärka validiteten. Vidare finns det risker kring att forskarens egna förutfattade meningar kan färga studien då deras subjektiva värderingar kan influera tolkningen av den insamlade informationen (Bryman, 2018). Under denna studies genomförande har forskarna eftersträvat ett neutralt angreppssätt i syfte att exkludera ett subjektivt inflytande. Generaliserbarheten i en kvalitativ studie är utmanande då en kvalitativ studie omfattas av subjektiva upplevelser samt om att förstå människors upplevelser, åsikter och tolkningar av olika fenomen. Således kan forskarens egen tolkning och förståelse inkorporeras och påverka resultatet. Detta medför att validiteten i arbetet påverkas och objektiviteten blir svår att säkerställa (Bryman, 2018). Resultatet är inte representativt och därmed går det inte att generalisera denna studie. I denna studie har fem olika yrkesutövare intervjuats i syfte att få deras syn på återintegreringen och de hinder och möjligheter de anser finnas i processen. Respondenterna har uttalat sig utifrån deras egna erfarenheter och vad de ser för personliga möjligheter och hinder. Synen de har på återintegreringsprocessen är subjektiv då deras svar bland annat baseras på egna erfarenheter. Det går inte att generalisera denna studie då samhällen skiljer sig, strukturellt och kulturellt. I denna studie har enbart fem respondenter intervjuats och kan därmed inte generaliseras till en hel population.

Vid transkribering av muntliga intervjuer utelämnas aspekter såsom tonläge, kroppsspråk och ansiktsuttryck som är fundamentala då de kan tillhandahålla information av betydelse om respondenterna. Fördelarna med transkribering är däremot att det är en smidigare tillgång till materialet (Kvale & Brinkmann 2021). Kriterierna för trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet behöver uppfyllas i en studie, detta enligt Bryman (2018). Trovärdigheten uppnås genom att följa de lagar som är fastställda av Vetenskapsrådet (2011) samt det aktuella universitetet som studien genomförs på. En hög grad av trovärdighet uppnås även genom att säkerställa att riktlinjer och regler som är specificerade av universitetet, alternativt finns i litteraturen angående utförandet av kvalitativ forskning beaktas. Därmed valde forskarna i denna studie att använda sig av öppna frågor för att uppmuntra respondenterna till att dela med sig av sina upplevelser om detta ämne. Forskarna integrerade även tidigare forskning i samband med skapandet av intervjuguiden för att säkerställa att syftet och frågeställningar besvarades samt att relevanta svar kunde ges utifrån frågorna. Forskarna strävar efter svar avseende individuella upplevelser och uteslöt därmed att uppnå en generalisering. Metoden behölls därmed transparent och sammanhängande i relation till de riktlinjerna från Braun och Clarke (2013) för att kunna underlätta överförbarheten av resultatet. Denna studie har inriktats på att undersöka tidigare dömdas hinder och möjligheter till att återintegrera i samhället utifrån ett myndighetsperspektiv. Detta kan däremot tolkas som en begränsning då intervjuer med tidigare dömda som förstahandspersoner hade kunnat bidra med perspektiv relaterat till deras personliga erfarenheter. Med tanke på att en av studiens frågeställningar handlade om effekten av de samhälleliga insatser som erbjuds kan urvalsgruppen kritiseras i den

bemärkelsen att inga tidigare dömda intervjuats. Till följd av detta kan det tolkas som att respondenterna betraktas som subjektiva då svaren som uppges kan glorifiera insatserna. Om studien däremot hade inkluderat tidigare dömda hade deras upplevelser kunnat belysas och illustreras.

Bekvämlighetsurval är effektivt i syfte att skyndsamt hitta respondenter. Däremot kan denna urvalsmetod resultera i bristfälligt och otillräckligt framförande av diverse synvinklar på fenomenet. Om denna studie däremot hade tillämpat snöbollsurval hade det föranlett i en mer omfattande och mångsidig urvalsprocess. Snöbollsurvalet möjliggör att författarna kan hitta potentiella kandidater från redan befintliga respondenter. Således utmynnar detta i en bredare mångfald bland studiens respondenter kring deras kompetens och syn på ämnet. Följden av detta är att detta kan leda till en representativ analys av det valda ämnet.

7. Slutsats

Arbetet med tidigare dömda omfattas av möten och dialoger. Därmed är det viktigt som yrkesutövare att vara empatisk och ha en uppfattning kring processen som den tidigare dömda genomgår. Konkluderingar utifrån denna studie är att återintegreringen är en komplex process som kan optimeras genom ett samspel mellan olika faktorer. Antalet insatser är inte faktorn till en framgångsrik återintegrering, utan det handlar om ett samspel och en god relation mellan individen och yrkesutövaren. Stigmatisering har i studien varit ett konsekvent problem då tidigare dömda upplever ett utanförskap och dömande bemötande från övriga i samhället. Ytterligare slutsatsen utifrån denna studie är att belastningsregistret är en aspekt som hämmar återintegreringsprocessen. Flertalet arbetsgivare baserar sina beslut på innehållet av ett belastningsregister. Trots att belastningsregistret finns för att uppmärksamma individens tidigare kriminella gärningar går det att argumentera för att den även går emot samhällets strävan för tidigare dömda. Målet för tidigare dömda och återintegreringsprocessen är att bli en del av samhället och bli självförsörjande. Belastningsregistret bidrar bland annat med att stigmatisera och försvåra detta mål.

Denna studie betonar insatsens betydelse från personalens perspektiv. Dock är det viktigt att belysa hur målgruppen själv upplever de olika insatserna och dess betydelse. Därmed är ett förslag för framtida forskning att intervjua tidigare dömda för att få deras syn på återintegreringsprocessen. En vidare intressant faktor är att djupdyka ytterligare i hur samverkan utspelar sig i praktiken.

Referenslista

Adams, B, E., Chapman, R., & Chen, Y, E. (2017). Erasing the mark of a criminal past: Ex offenders expectations and experience with record clearance. *Sage Journals*, *19*(1), 23–52. Erasing the mark of a criminal past: Ex-offenders' expectations and experiences with record clearance - Ericka B Adams, Elsa Y Chen, Rosella Chapman, 2017 (sagepub.com)

Adorjan, M., & Chui, H, W. (2014). Aging out of crime': Resettlement challenges facing male ex-prisoners in Hong Kong. *Sage Journals, 94*(1), 97–117. Aging Out of Crime: Resettlement Challenges Facing Male Ex-Prisoners in Hong Kong - Michael Adorjan, Wing Hong Chui, 2014 (sagepub.com)

Andersson, S. (2015). *Om positivism och hermeneutik: en introduktion i vetenskapsteori.* Studentlitteratur.

Armstrong, H, A., Bahr, J, S., Harry, L., & Fisher, K, J. (2010). Successful reentry. What differentiates successful and unsuccessful parolees? *Sage Journals*, *54*(5), 667–692. *Successful Reentry: What Differentiates Successful and Unsuccessful Parolees? - Stephen J. Bahr, Lish Harris, James K. Fisher, Anita Harker Armstrong, 2010 (mdh.se)*

Bahr, J, S., Davis, C., & Ward, C. (2012). The process of offender reintegration: perceptions of what helps prisoners reenter society. *Sage Journals*, *13*(4), 446–469. The process of offender reintegration: Perceptions of what helps prisoners reenter society - Celeste Davis, Stephen J Bahr, Carol Ward, 2013 (sagepub.com)

Bakken, W, N., Gunter, D, W., & Visher, A, C. (2013). Fatherhood, community reintegration, and successful outcomes. *Routledge taylor & francis online 52*(7), 451–469. Fatherhood, Community Reintegration, and Successful Outcomes: Journal of Offender Rehabilitation: Vol 52, No 7 (tandfonline.com)

Becker, H. S. (2006) *Utanför; avvikandets sociologi.* Arkiv förlag 2006

Braun , V., & Clarke, V. (2018). *Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginner*. Sage publications.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design.* Harvard University Press. https://khoerulanwarbk.files.wordpress.com/2015/08/urie_bronfenbrenner_the_ecoloy_of_human_developbokos-z1.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2012). *Samverka för att förebygga återfall i brott.* https://bra.se/download/18.22a7170813a0d141d2180002085/2012_ideskrift_20_samverka_f_r_att_f_rebygga_terfall_i_brott.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2022). *Fängelse och häkte.* https://bra.se/download/18.7b3ce00418851b7150b711c/1685443309461/Statistikrapport_Kriminalv%C3%A5rd_f%C3%A4ngelse_2022.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2020). Återfall i brott. https://bra.se/download/18.7b3ce00418851b7150b711a/1685442977143/Statistikrapport_ater fall_prel_2020.pdf

Brotzman, L., Reid, A., Valera. P., & Wilson, W. (2017). "It's hard to reenter when you've been locked out". Keys to offender reintegration. *Routledge taylor & francis group, 56*(6), 412–431. https://acrobat.adobe.com/link/review?uri=urn:aaid:scds:US:13ec8b29-6c21-3b24- 801b-d0c08fd0925c

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder.* (4 uppl.) Liber.

Burton, L, A., Burton, S, V., Cullen, T, F., Pickett, T, J., & Thielo, J, A. (2020). Beyond the eternal criminal record: public support for expungement. *Wiley online library, 20*(1), 123–151. https://onlinelibrary-wiley com.ep.bib.mdh.se/doi/full/10.1111/1745- 9133.12531#capp12531-bib-0057

Buck, K., Cochran, A., Gordon, J, M., Tucker, C, S., Young, H., Yuen, K, H. (2022). The facilitators and barriers faced when transitioning back into the community following a prison sentence. *Sage Journals*, *66*(10–11), 1156–1174. https://journals-sagepub-com.ep.bib.mdh.se/doi/epub/10.1177/0306624X211013518

Cherney, A., & Fitzgerald, R. (2016). Finding and keeping a job: the value and meaning of employment for parolees. *Sage Journals, 60*(1), 21–37. Finding and Keeping a Job: The Value and Meaning of Employment for Parolees - Adrian Cherney, Robin Fitzgerald, 2016 (sagepub.com)

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (4 uppl.) Studentlitteratur.

Ekobrottsmyndigheten (u.å). *Register över alla som har fått ett straff.* https://www.ekobrottsmyndigheten.se/rattsprocessen/efter-rattegangen/belastningsregistret/

Elias, N. & Scotson, J. (2008). *The established and the outsiders.* Sage publications.

Fejes, A., & Thornberg, R. (2019). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes, A., & Thornberg, R (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl., s.24-28. Liber AB.

Goffman, E. (2012). *Stigma, den avvikandes roll och identitet.* (3.uppl.) Norstedts.

Krami vägen till arbete. (u.å). *Om krami.* https://www.krami.se/om-krami/

Kriminalvården. (u.å). *Behandlingsprogram.* https://www.kriminalvarden.se/behandling-och-vard/behandlingsprogram/

Kriminalvården. (2006). *"Bättre ut"* – Kriminalvårdens vision och värdegrund. https://www.kriminalvarden.se/globalassets/om_oss/visionen.pdf

Kriminalvården. (u.å). *Frivården.* https://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/frivard/

Kriminalvården. (u.å). *Kriminalvårdens uppdrag*. https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/kriminalvardens-uppdrag/

Kriminalvården. (2023). *KOS 2022, kriminalvård och statistik.* https://www.kriminalvarden.se/globalassets/forskning_statistik/kos-2022-kriminalvard-och-statistik.pdf

Kriminalvården. (2018). *Vi arbetar med återanpassning.* https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/nyheter/2018/februari/aterfallenminskar/

Kriminalvården. (u.å). *Utslussning.* https://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/fangelse/utslussning

Kris. (u.å). *Detta är kris.* https://kris.a.se/

Kval, S., & Brinkmann, S. (2021). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Studentlitteratur.

Nationella vård- och behandlingsprogram. (u.å). *Gott bemötande.* https://www.vardochinsats.se/depression-och-aangestsyndrom/kommunikation-och-delaktighet/gott-bemoetande/

Parrish, M. (2012). *Mänskligt beteende: perspektiv inom socialt arbete.* Liber.

Payne, M. (2015). *Modern teoribildning i socialt arbete.* Natur & Kultur

Pogrebin, M., Unnithan, N, P., Walker, A., West-Smith, M. (2014). Employment isn't enough: financial obstacles experienced by ex-prisoners during the reentry process. *Sage journals*, *39*(4), 394 - 410. https://journals-sagepub-com.ep.bib.mdh.se/doi/epub/10.1177/0734016814540303

Socialstyrelsen. (2019). *FFT (Funktionell familjeterapi).* FFT (Funktionell familjeterapi) - Socialstyrelsen

Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet. God forskningssed (vr.se)

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Vetenskapsrådet https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forsknins etiska_principer_VR_2002.pdf

Bilaga A - intervjuguide

Bakgrundsfrågor

- Vad jobbar du med? Arbetsuppgifter, ansvar osv.
- Hur länge har du jobbat med det?

Intervjufrågor
Allmänt

- Vilket stöd, alternativt, insats erbjuder er organisation för tidigare dömda?
  Ev. följdfrågor
- Anser du att stöd/insatsen är effektiv? Om inte, varför (tidsram, resursfördelning)
- Vad består den mallen ni arbetar utifrån, om du kan beskriva den kortfattat och vad du önskar att den skulle innehålla?
- Har ni någon bestämd tid för insatsen? Exempelvis 6 månader?

- **Vilka faktorer anser du är framgångsrika samt vilka begränsningar ser du i återintegreringsprocessen.**
  Ev. följdfrågor
- Har ni bestämda arbetsplatser som ni skickar era klienter till?
- Har ni också kontakt med arbetsgivaren eller får personen sköta det själv?
- Tror du att ett bra bemötande är en faktor som kan bidra till en framgångsrik återintegrering?
- Finns det några begränsningar som kan ställa till det för tidigare dömda i återintegreringsprocessen.
- Vilken effekt har de positiva faktorerna haft på individen?

- **I vilken mån anser du att belastningsregistret påverkar tidigare dömdas förmåga att återintegrera?**
  Ev. följdfrågor
- Har du upplevt att det finns många arbetsgivare som tittar på belastningsregistret?
- Arbetar organisationen/du för att på något sätt underlätta dessa begränsningar?
- Tror du att återintegreringsprocessen hade sett annorlunda ut om belastningsregistret inte fanns?
- Tycker du att möjlighet till att få se individen belastningsregister ska finnas eller bör den tas bort?
- Har du upplevt att de flesta arbetsgivare nekar en tidigare dömd direkt på grund av belastningsregistret eller har du varit med om att vissa arbetsgivare kan bortse ifrån det?
- Hade du velat att själva strukturen på belastningsregistret skulle se annorlunda ut, eller dess offentlighet?
- Har du upplevt att det hjälper att du ringer och förklarar brottet som har begåtts?
- När det kommer till arbete/praktik, tar ni slumpmässigt kontakt med arbetsgivare eller har ni en tanke bakom de arbetsgivare ni kontaktar.
- Tycker du att vissa dom ska döljas för att ge tidigare dömda en chans att återintegrera.

- **Vilken roll anser du att socialt stöd har på återintegreringsprocessen?**

Ev. följdfrågor

- Vad anser du att man bör hålla sig undan ifrån avseende den sociala aspekten?
- Vilka inom ens sociala krets har du upplevt att de tidigare dömda helst vänder sig till för stöd? vänner kontra familj exempelvis?

- **Hur bedömer du att självförtroende och motivation kan bidra, alternativt hämma återintegreringsprocessen?**
  Ev. följdfrågor
- Har du sett skillnad mellan de som har barn/ jämfört med de som inte har barn, motivationsmässigt?
- Hur ser motivationen ut bland din målgrupp? Är de motiverade till att lämna det kriminella bakom sig?
- På vilket sätt motiverar du dina klienter till att lämna sin kriminella bakgrund?

- **Har du upplevt att klienter upplever någon form av stigmatiseringen**
  Ev. följdfrågor
- Hur arbetar (/bör man arbeta) ni med åtgärder för att minska stigmatiseringen och öka samhällets acceptans gentemot tidigare dömda?
- Vad anser du att stigmatiseringen har för effekter på individen/ återintegreringen?
- Har du upplevt att stigmatisering kan vara en faktor till att vissa klienter inte vill söka eller ta emot hjälp?

- **Enligt tidigare forskning kan det förekomma ekonomiska svårigheter vid en frigivning. Hur kan man arbeta för att förebygga detta?**
  Ev. följdfrågor
- Finns det några specifika myndigheter ni arbetar med för att underlätta de ekonomiska svårigheterna, om inte, har du förslag på vad klienten, alternativt, ni, kan göra för att underlätta situationen

- **Varför tror du att människor återfaller i brott**
  Ev. följdfrågor
    - Tror du att arbete kan minska återfall i brott?

Bilaga B - Missivbrev

Hej!

Vi är två socionomstudenter på Mälardalens Universitet som ska sätta igång och skriva vårt examensarbete nu under hösten 2023. Syftet med studien är att undersöka stödet som tidigare dömda erbjuds av myndigheter och de hinder som tillkommer under återintegreringsprocessen. Därför kontaktar vi er med en förfrågan om någon av er inom myndigheten skulle vilja medverka i en intervju. Vi beräknar att intervjun kommer att ta ca. 40 min att genomföra. Intervjuerna kan äga rum där ni önskar det, möjlighet till digitala möten finns även.

I denna studie kommer de forskningsetiska principerna följas vilket innebär att du som respondent blir informerad om syftet med studien, att deltagandet av intervjun är frivillig, att intervjufrågorna är frivilliga att svara på, att det är okej att avbryta intervjun om viljan av att inte slutföra den finns, att inga personliga uppgifter kommer att användas i arbetet och att alla personuppgifter kommer att behandlas konfidentiellt. Intervjun kommer vid samtycke att spelas in och sedan transkriberas. Vid godkänt examensarbete kommer all insamlad material att makuleras. Vi hoppas på att ni vill delta i studien och vi ser fram emot att ta del av era erfarenheter.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,
Stella Akay och Michel Abdo

Bilaga C – uppsatsfördelning

Uppsatsens samtliga rubriker har bearbetats genomgående av båda författarna.